

Homogenizacija izobraževanja odraslih v Evropski uniji: med politiko in realnostjo

*Dejan Hozjan*¹

Povzetek

Snovalci izobraževalne politike Evropske unije s strateškimi dokumenti na področju izobraževanja odraslih iščejo instrumente, ki bi dvignili stopnjo vključenosti prebivalstva v izobraževanje. Vendar s tem (ne)načrtno vzpostavljajo homogenost evropskega izobraževalnega prostora. Slednje pa odpira vprašanje o enovitosti evropskega izobraževalnega prostora v neposredni praksi. Prikaz trendov na področju izobraževanja odraslih vodi do spoznanja o oscilacijah, ki časovno sovpadajo z gospodarsko krizo. Sočasno pa se kažejo razlike v vključenosti odraslih v izobraževanje med državami. Na eni strani zasledimo skandinavske države, ki imajo izjemno visoko raven vključenosti, na drugi pa nove članice Evropske unije, ki se nahajajo na dnu vključenosti. Slednje priča o Evropski uniji več hitrosti.

Ključne besede: izobraževanje odraslih, izobraževana politika, homogenizacija, Evropska unija, Eurostat

The Homogenisation of Adult Education in the European Union: Between Policy and Reality – Abstract

The European Union's education policy makers are searching for instruments with which to increase the population's participation rate in education with strategic documents in the field of adult education. By doing so, however, they are (un)intentionally establishing homogeneity in European educational spaces. This raises the question of the uniformity of these spaces in actual practice. The presentation of the trends in adult education leads to understanding the oscillations that coincide with the economic crisis. At the same time, there are differences in the participation of adults in education among different countries. On the one hand, Scandinavian countries have an extremely high level of participation, while on the other, new members of the European Union have the lowest participation rates. This shows that the European Union is travelling at different speeds.

Keywords: adult education, education policy, homogenisation, European Union, Eurostat

1 Izr. prof. dr. Dejan Hozjan, Pedagoška fakulteta Univerze na Primorskem

Uvod

Evropski izobraževalni prostor se že od ustanovitve Evropske unije srečuje s težnjo po nadnacionalni homogenizaciji. Skozi celotno zgodovino Evropske unije snovalci evropske izobraževalne politike iščejo različne vsebinske in metodološke vzvode za poenotenje različnih oblik izobraževanja. Kljub temu da je danes oblikovanje evropske izobraževalne politike podvrženo načelu subsidiarnosti in s tem podrejanju nacionalnim interesom, pa slednje nikakor ne pomeni, da se je Evropska unija odrekla težnji po homogenizaciji in evropeizaciji² izobraževanja. Nasprotno, želja snovalcev Lizbonske strategije v letu 2000 je jasno izpostavila pomen znanja za gospodarski razvoj Evropske unije in podala kar nekaj strateških dokumentov, ki posegajo na področje izobraževanja ter podajajo državam članicam »predloge« za izboljšanje stanja na področju izobraževanja. Ob navedenem se pojavlja vprašanje, ali je evropski prostor izobraževanja odraslih res tako enoten, da bi bilo moč podati splošne »predloge« za izboljšanje stanja, ali pa se pojavljajo med državami članicami različno močni dejavniki in ovire razvoja.

Težnja po homogenizaciji izobraževanje odraslih v politiki Evropske unije

Kot smo uvodoma izpostavili, je bilo izobraževanje odraslih že od samega ustanavljanja Evropske unije predmet političnih razprav, saj so se snovalci evropske izobraževalne politike zavedali njenega gospodarskega in družbenega pomena. Vendar se ob tem pojavlja vprašanje, na kakšen način so snovalci evropskih izobraževalnih politik inkorporirali multinacionalne interese v nacionalne izobraževalne sisteme.

Zgodovinski oris politične evropeizacije izobraževanja odraslih

V želji, da bi lažje razumeli današnjo težnjo evropske politike po homogenizaciji izobraževanja odraslih, se naslonimo na Walkenhorstovo delitev faz urejanja izobraževanja v Evropski uniji. Ta izpostavlja naslednje faze:

- *Iniciacija (1951–69)*. V fazi iniciacije so se vzpostavljale prve ideje o povezovanju izobraževanja in gospodarstva. V skladu s tem je bil leta 1963 vzpostavljen Odbor za svetovanje za področje poklicnega in strokovnega izobraževanja in usposabljanja (t. i. Advisory Committee for Vocational Education and Training). V tem primeru ni bilo moč zaznati izrazite intence po poseganju evropske politike v nacionalne izobraževalne sisteme, saj je imel odbor posvetovalno vlogo in je bilo njegovo delovanje pogojeno s socialnim dialogom. Kljub temu pa je v tej fazi vendarle šlo za

2 Pod pojmom evropeizacija je razumljen proces, ki »... izhaja iz evropskih odločitev in vpliva na javne politike ter politične in administrativne strukture držav članic. Vključuje naslednje elemente: evropske odločitve, procese, ki jih sprožijo te odločitve, in tudi vplive teh procesov na nacionalne javne politike, procese odločitev in institucionalnih struktur« (Heritier v Bulmer in Lequesne, 2005, str. 12).

prvo iskanje načinov, kako poenotiti politiko poklicnega izobraževanja za potrebe mobilnosti zaposlenih.

- *Konsolidacija (1969–83)*. Težnja po evropeizaciji (poklicnega) izobraževanja iz prve faze dobi v fazi konsolidacije občuten zagon. V začetku drugega obdobja so namreč ministri za izobraževanje podpisali pogodbo o sodelovanju, kar se je odražalo v številnih ukrepih, kot je npr. medsebojno priznavanje dokazil o formalnih kvalifikacijah. Sočasno pa dobi na moči tudi Evropska komisija, ki začne razvijati t. i. »evropsko dimenzijo v izobraževanje«, katere temeljna intenca je bila krepitev evropskih integracijskih procesov pri prebivalstvu. Vendar je slednje naletelo na odločen odpor ministrov za izobraževanje, saj si niso želeli vplivanja Evropske komisije na nacionalne kurikulumne. Odpor je rezultiral v zmanjšanju moči Evropske komisije, ki je oblikovala le neobvezujoče resolucije in priporočila. Kot vidimo, je bil pomemben doprinos v drugi fazi vzpostavitev načela subsidiarnosti.
- *Ekspanzija (1983–93)*. Zmanjšanje vpliva Evropske komisije in vzpostavitev načela subsidiarnosti ni zmanjšalo želje Evropske komisije po vplivanju na nacionalne politike. Vendar se je v tem primeru Evropska komisija odmaknila od neposrednega vplivanja in se zatekla k razvijanju različnih aktivnosti, ki so bile finančno stimulirane. V tem obdobju se pojavijo programi, kot so Erasmus, Petra, Tempus itd. Zanimivo ob tem pa je, da se vpliv na nacionalne sisteme ni odvijal le na ravni poklicnega in strokovnega izobraževanja, ampak se je začel širiti na celotno izobraževalno področje.
- *Institucionalizacija (1993–99)*. Ob dejanski ustanovitvi Evropske unije (leta 1993) so se države članice v Maastrichtski pogodbi pravno zavarovale pred neposrednimi posegi Evropske komisije. Države članice so ohranile pristojnost vzdrževanja in razvoja nacionalnih sistemov izobraževanja in usposabljanja, pristojnosti Evropske komisije pa so bile omejene zgolj na uresničevanje skupno dogovorjenih ciljev in ukrepov. Na ta način se načelo subsidiarnosti dejansko uzakoni. Navkljub temu pa se je Evropska komisija zatekala k mehkim oblikam evropeizacije nacionalnih izobraževalnih sistemov. Slednje pomeni, da Evropska komisija ne uveljavlja direktive in posledično sankcije ob njihovem neupoštevanju, ampak se usmerja k mehkejšim pravnim instrumentom, kar se je prvenstveno odražalo v številnih pobudah in smernicah, npr. bela knjiga z naslovom »Poučevanje in učenje – k učeči se družbi« iz leta 1995. S tem je želela Evropska komisija oblikovati mehanizem za premagovanje ključnih nacionalnih ovir pri vzpostavljanju učeče se družbe.
- *Funkcionalizacija (1999–)*. Faza funkcionalizma je pomenila implementacijo predhodno oblikovanih strateških dokumentov oziroma dodatno pripravo manjkajočih. S pomočjo odprte metode koordinacije in s sukcesivnim spremljanjem doseganja kazalnikov, ki so bili zapisani v strateških dokumentih, so nacionalne sisteme na tih način silili k homogenizaciji in evropeizaciji (Walkenhorst, 2005).

Prikaz faz urejanja izobraževanja v Evropski uniji nas privede do spoznanja, da si snovalci evropske izobraževalne politike že od samega začetka želijo poenotiti evropski izobraževalni prostor. Ker jim slednje ni uspelo z neposredno implementacijo idej, so iskali mehkejša orodja. Tipičen takšen primer t. i. mehke evropeizacije predstavlja mehanizem iz faze funkcionalizacije, tj. Lizbonska strategija iz leta 1999. Ta je prvenstveno utemeljevala gospodarski in družbeni razvoj Evropske unije s pomočjo razvijanja družbe znanja. Na njeni podlagi so bili kasneje sprejeti različni strateški dokumenti, ki se navezujejo na razvijanje področja izobraževanja odraslih, npr. Resolucija o vseživljenjskem učenju. Glede na vsebino in pomen omenjenih dokumentov pa se začne uresničevati evropeizacija izobraževanja v celotni kompleksnosti, kot jo razumeta Lawn in Grek (2012). Tako evropeizacija izobraževanja vključuje: transnacionalne tokove in omrežja ljudi, idej in praks po Evropi, v katere so vpeti evropski, nacionalni in lokalni akterji; neposredne učinke Evropske unije, ki se na področju izobraževanja kažejo v vzpostavitvi različnih meril uspešnosti, kazalnikov kakovosti in primerljivosti statističnih podatkov mednarodnih raziskav; vplive mednarodnih institucij.

Evropeizacija izobraževanja odraslih v aktualnih dokumentih Evropske unije

V tem delu nas zanima, kako se evropeizacija odraža v aktualnih strateških dokumentih Evropske unije. Pri iskanju odgovora se bomo naslonili na dva dokumenta, in sicer na Resolucijo Sveta Evropske unije o vseživljenjskem učenju in Evropo 2020.

Kljub temu da Resolucija Sveta Evropske unije o vseživljenjskem učenju ni nov strateški dokument, saj je nastala leta 2002 in temelji na Lizbonski strategiji, pa je z vidika razumevanja današnjih procesov evropeizacije izobraževanja odraslih izjemno zanimiva. Resolucija namreč natančno določa naloge Evropske komisije in držav članic. Iz Resolucije je razvidno, da je Svet Evropske unije tisto telo, ki je poklicano za nadaljnje sprejemanje strateških dokumentov na področju vseživljenjskega učenja. Pri svojem delu izhaja iz podlag, ki jih je oblikovala Evropska komisija, npr. Memorandum o vseživljenjskem učenju in dokument z naslovom Naj evropsko območje vseživljenjskega učenja postane realnost. Pri čemer pa Evropski komisiji nalaga nekaj ključnih nalog: širjenje primerov dobrih praks na področju vseživljenjskega učenja, sodelovanje s Svetom Evropske unije in članicami na področju preglednosti in zagotavljanja kakovosti ter napredka pri doseganju kazalnikov. Iz zapisanega je zanimiva tesna vsebinska usklajenost med Svetom Evropske unije, ki ga predstavljajo ministri za izobraževanje, in Evropsko komisijo, ki zastopa koncept evropeizacije izobraževanja. Slednje se jasno odraža v pozivu članicam Evropske unije, naj na podlagi strateških dokumentov Evropske komisije oblikujejo nacionalne strateške dokumente (Council Resolution of 27 June 2002 on lifelong learning, 2002). Iz zapisanega je razviden odmik Sveta Evropske unije od zastopanja izključno nacionalnih interesov, kar bi bilo na podlagi zgodovinskih izkušenj tudi moč pričakovati, in prilagajanje nacionalnega izobraževanja evropskim principom.

Strateški dokument Evropa 2020 je novejši dokument in predstavlja izhodišče za razvijanje Evropske unije do leta 2020. Iz zornega kota proučevanja evropeizacije področja izobraževanja odraslih ni toliko zanimiv, in sicer z vidika določanja nalog Evropski komisiji in državam članicam, kot je to bilo razvidno pri Resoluciji. Bistveno bolj je zanimiv z vidika vsebinskih področij in kazalnikov na področju izobraževanja odraslih. Na eni strani je v dokumentu Evropa 2020 zapisana namera po razvijanju vrhunskega znanja, ki naj bi zaobjelo vse države članice, po drugi strani pa se dokument zavzema za odpiranje možnosti vključevanja celotnega prebivalstva v vseživljenjsko izobraževanje. Omenjeno se jasno kaže na ravni kazalnika – povečanje deleža prebivalstva med 30. in 34. letom starosti, ki je končalo terciarno izobraževanje, iz 31 % na vsaj 40 % (Strategija Evropa 2020: Strategija za pametno, trajnostno in vključujočo rast, 2010, str. 32). Ob tem je zanimivo, da se omenjeni kazalnik navezuje zgolj na »mlado« populacijo in formalno izobraževanje, pri čemer so zanemarjene ostale ciljne skupine in oblike izobraževanja.

Prikaz dejanskega stanja razvitosti izobraževanja odraslih v Evropski uniji

Kljub temu da je bila izpostavljena težnja snovalcev izobraževalne politike Evropske unije po enovitem razvoju izobraževanja odraslih, se postavlja vprašanje, na kakšen način so se omenjene politične ideje dejansko razvijale v praksi.

Prikaz vključenosti odraslih v izobraževanje v Evropski uniji in njenih članicah

Uvodni vpogled v vključenost v izobraževanje odraslih v Evropski uniji vodi do osnovnega spoznanja, da se raven vključenosti od leta 2002 povečuje, vendar z različno hitrostjo. Na podlagi tega lahko razdelimo razvoj vključenosti v izobraževanja od leta 2002 do leta 2017 na štiri obdobja, in sicer:

- *Obdobje med letoma 2002 in 2005.* V prvem obdobju se vključenost odraslih v izobraževanje intenzivno razvija. Na začetku obdobja je bila vključenost v izobraževanje odraslih, starih od 25 in 64 let, 7,1 %, ob koncu pa 9,6 %. Slednje pomeni, da je indeks stopnje vključenosti v izobraževanje v tem obdobju znašal 35,2.
- *Obdobje v letih 2005–2012.* Po intenzivnem razvoju v prvem obdobju se je le-ta v drugem obdobju ohranil oziroma nekoliko stagniral. Med letoma 2005 in 2012 je stopnja vključenosti nihala med 9,6 % in 9,1 %. Med začetkom in ob zaključku drugega obdobja je bilo moč zaznati upad vključenosti za 4,3 %. Ob tem je potrebno izpostaviti, da omenjeno obdobje zaobjema čas gospodarsko-ekonomske krize, ki je verjetno vplivala tudi na zmanjševanje vlaganj v izobraževanje.
- *Obdobje med letoma 2012 in 2013.* V tretjem obdobju je moč zaznati ponovni dvig vključenosti. Celo več, v sicer kratkem obdobju, tj. v enem letu, se dvigne vključenost iz 9,2 % na 10,7 % oziroma se zgodi dvig za kar 16,3 %.

- *Obdobje v letih 2013–2017.* Obdobju izrazitega dviga vključenosti sledi obdobje stagnacije in upočasnjenega razvoja. V obdobju med letoma 2013 in 2017 se je stopnja vključenosti povečala le za 0,2 % oziroma iz 10,7 % in 10,9 % (Eurostat, 2018) (Graf 1).

Na spreminjanje trendov vključevanja v izobraževanje odraslih v Evropski uniji pomembno vpliva dogajanje v državah članicah. To ni enoznačno, ampak je med državami moč zaznati izrazito raznolikost v stopnjah vključenosti. Že bežen vpogled v podatke za leto 2017 nam pokaže izjemne razlike. Če imamo največjo vključenost na Švedskem, kjer znaša 30,4 %, pa ta v Romuniji dosega 1,1 %. Znotraj omenjenih dveh ekstremov lahko oblikujemo več različnih skupin:

- Na vrhu držav z največjo stopnjo vključenosti lahko zasledimo predvsem skandinavske države, kot so že omenjene Švedska (30,4 %), Finska (27,4 %), Danska (26,8 %) in Nizozemska (19,1 %). Pri teh državah je zanimivo to, da tri države (Švedska, Finska in Nizozemska) kontinuirano povečujejo vključenost v izobraževanje. Danska pa je dosegla vrhunec leta 2010 in 2011, kasneje pa se srečuje z upadanjem.
- Skupini z največjo stopnjo vključenosti sledijo: Francija (18,7 %), Estonija (17,2 %), Luksemburg (17,2 %) in Avstrija (15,8 %). V Estoniji, Luksemburgu in Avstriji lahko zasledimo enak trend, kot smo ga zasledili pri Švedski, Finski in Nizozemski, saj se trend vključevanja kontinuirano povečuje. V primeru Francije je bil razvoj izrazit le med letoma 2012 in 2013.
- Naslednjo skupino predstavljajo države, kjer se vključenost giblje med 15,0 % in 9,0 %. V omenjeni skupini najdemo države, kot so: Združeno kraljestvo (14,3 %), Slovenija (12,0 %), Malta (10,1 %), Španija (9,9 %), Češka (9,8 %) in Portugalska (9,8 %). V primeru tretje skupine se samo pri Malti vzpostavlja kontinuiran razvoj, ki je najbolj izrazit v letu 2017. Pri ostalih državah pa je v zadnjem obdobju zaznati upad. Združeno kraljestvo je doseglo vrhunec v letu 2004, Slovenija v letu 2010, Španija v letu 2013, Češka in Portugalska pa v letu 2011.
- V četrti skupini so države s stopnjo vključenosti med 9,0 % in 6,0 %, in sicer: Irska (8,9 %), Belgija (8,5 %), Nemčija (8,4 %), Italija (7,9 %), Latvija (7,5 %), Ciper (6,9 %) in Madžarska (6,2 %). V tej skupini je zanimivo pojavljanje dveh vrhov. Večina držav – npr. Irska, Belgija, Nemčija, Latvija, Ciper in Madžarska – je dosegla prvi vrh med letoma 2003 in 2008. Le Italija je dosegla prvi vrh kasneje, in sicer v letu 2012. Vse navedene države pa so dosegle drugi vrh v zadnjih treh letih.
- V zadnji skupini so države, kjer je vključenost v izobraževanje nižja od 6 %. V tej skupini so države: Litva (5,9 %), Grčija (4,5 %), Poljska (4,0 %), Slovaška (3,4 %), Bolgarija (2,3 %), Hrvaška (2,3 %) in Romunija (1,1 %). V omenjeni skupini lahko naletimo na izrazito različne trende nihanj vključenosti odraslih v izobraževanje. Litva kaže več dvigov in padcev. V primeru Madžarske, Grčije, Poljske, Hrvaške in

Romunije se pojavljata dva dviga, pri čemer se eden od teh pojavi okoli leta 2009. Zanimiv je primer Bolgarije, ki kontinuirano dviguje stopnjo vključenosti. Po drugi strani pa primer Slovaške kaže na kontinuiran upad, sploh med letoma 2002 in 2003 (Eurostat, 2018) (Tabela 1).

Na podlagi predstavljenega grupiranja držav članic Evropske unije, glede na stopnjo vključenosti odraslih v izobraževanje, lahko izpostavimo naslednje ugotovitve:

- Temeljno spoznanje analize o vključenosti odraslih v izobraževanje, glede na države članice Evropske unije, govori o izrazitih razlikah. Ob 10,9-odstotni povprečni stopnji vključenosti v izobraževanje v Evropski uniji v letu 2017 je standardni odklon kar 7,7. Na eni strani je namreč moč zaslediti države z več kot 25-odstotno vključenostjo (Švedska, Finska, Danska), na drugi pa države, ki ne dosegajo nit 5-odstotne vključenosti (Grčija, Poljska, Slovaška, Bolgarija, Hrvaška, Romunija). Pri tem je zaskrbljujoče, da ni jasnih izhodišč, ki bi v manj razvitih državah nakazovala na opazno rast prihodnosti.
- Podatki o vključenosti odraslih v izobraževanje v letih 2000 in 2017 kažejo na izrazito različno dinamiko vključevanja. Tako lahko zasledimo primere držav, kjer je vključevanje v kontinuiranem porastu (npr. Švedska, Finska, Francija, Italija). Največ držav članic Evropske unije se srečuje z različnimi oscilacijami, ki se v zadnjem obdobju najpogosteje odražajo v upadanju vključenosti (npr. Danska, Slovenija, Portugalska). Hkrati imamo primer Združenega kraljestva in Slovaške, kjer se pojavlja primer upadanja vključenosti.
- Primerjava gibanj o vključenosti v izobraževanje odraslih med skupinami jasno kaže na dejstvo, da se kontinuirano povečevanje vključevanja v izobraževanje pojavlja pri skupini z največjo stopnjo vključenosti. Bolj kot se približujemo skupinam z nižjo stopnjo vključenosti v izobraževanje, več je različnih oscilacij in manj kontinuiranega napredka. Torej se v tem primeru odraža začasen vpliv določenih dejavnikov na spodbujanje vključevanja, manj je longitudinalnih vplivov, ki so značilni za skupine z večjo vključenostjo.

V želji po natančnejšem uvidu v razloge in dejavnike omenjenih razlik v stopnji vključenosti v izobraževanje odraslih v državah članicah Evropske unije si v nadaljevanju oglejmo povezavo med vključenostjo in naslednjimi neodvisnimi spremenljivkami: starost, spol in izobrazba.

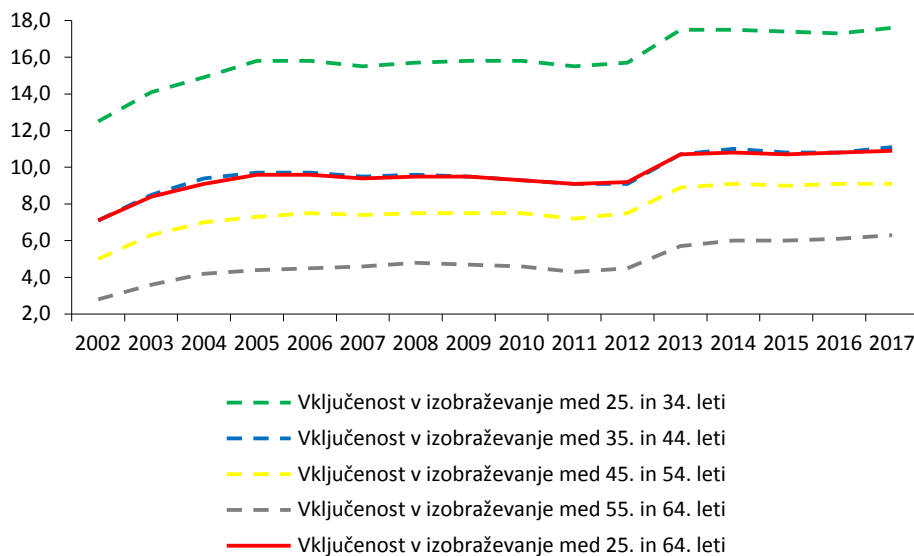
Primerjava podatkov Eurostata o vključenosti odraslih v izobraževanje v *različnih starostnih obdobjih* kaže na izrazito heterogenost. Iz podatkov je razvidno, da se s starostjo vključevanje v izobraževanje v Evropski uniji zmanjšuje. Največjo raven vključenosti lahko zasledimo pri starosti med 25. in 34. letom, ki se v letih od 2002 do 2017 giblje od 12,5 % do 17,6 %. Pri starosti med 35. in 44. letom se raven vključenosti v izobraževanje

Tabela 1: Vključenost v izobraževanje odraslih v državah članicah Evropske unije

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Evropska unija		7,1	8,4	9,1	9,6	9,6	9,4	9,5	9,5	9,3	9,1	9,2	10,7	10,8	10,7	10,8	10,7	10,9
<i>Švedska</i>	21,6	17,5	18,4		17,4	18,8	19,0	22,5	22,5	24,7	25,3	27,0	28,4	29,2	29,4	29,6	30,4	30,4
<i>Finska</i>	17,5	17,2	17,3	22,4	22,8	22,5	23,1	23,4	23,1	22,1	23,0	23,8	24,5	24,9	25,1	25,4	26,4	27,4
<i>Danska</i>	19,4	18,4	18,0	24,2	25,6	27,4	29,2	29,1	30,0	31,3	32,6	32,3	31,6	31,4	31,9	31,3	27,7	26,8
<i>Nizozemska</i>	15,5	15,9	15,8	16,4	16,4	15,9	15,9	17,0	17,4	17,4	17,0	17,1	16,9	17,9	18,3	18,9	18,8	19,1
<i>Francija</i>	2,8	2,7	2,7	6,8	6,0	5,9	6,4	6,1	6,0	5,7	5,0	5,5	5,7	17,8	18,4	18,6	18,8	18,7
<i>Estonija</i>	6,6	5,4	5,3	6,8	6,6	6,0	6,5	7,0	9,7	10,5	11,0	11,9	12,8	12,6	11,6	12,4	15,7	17,2
<i>Luksemburg</i>	4,8	5,3	7,7	6,5	9,8	8,5	8,3	7,2	8,7	13,8	13,5	13,9	14,2	14,6	14,5	18,0	16,8	17,2
<i>Avstrija</i>	8,3	8,2	7,5	8,6	11,6	12,9	13,2	12,9	13,3	13,9	13,8	13,5	14,2	14,1	14,3	14,4	14,9	15,8
<i>Združeno kraljestvo</i>	20,5	20,9	21,3	27,2	29,0	27,6	27,4	20,5	20,5	20,7	20,1	16,3	16,3	16,6	16,3	15,7	14,4	14,3
<i>Slovenija</i>	7,3	8,4	13,3	16,2	4,3	5,2	5,5	5,9	6,3	6,2	6,2	6,6	7,1	7,6	7,4	7,2	7,5	10,1
<i>Malta</i>	4,5	4,6	4,4	4,2	4,3	4,2	4,1	4,2	4,4	5,3	6,4	5,7	11,5	10,5	9,7	9,6	9,7	9,8
<i>Španija</i>	4,5	4,4	4,5	4,8	4,8	10,8	10,7	10,8	10,7	10,8	11,2	11,2	11,2	11,4	10,1	9,9	9,4	9,9
<i>Česka</i>		5,6	5,1	5,8	5,6	5,8	6,0	8,0	7,1	7,8	11,6	11,1	10,0	9,6	8,5	8,8	9,8	9,8
<i>Portugalska</i>	3,3	3,2	2,8	3,2	4,2	4,1	4,2	4,4	5,3	6,4	5,7	11,5	10,5	9,7	9,6	9,7	9,6	9,8
<i>Irska</i>		5,5	5,9	6,1	7,4	7,4	7,4	7,8	7,2	6,6	7,1	7,2	7,4	7,5	6,8	6,3	6,2	8,9
<i>Belgija</i>	6,2	6,4	6,0	7,0	8,6	8,3	7,8	7,4	7,1	7,1	7,4	7,4	6,9	6,9	7,4	6,9	7,0	8,5
<i>Nemčija</i>	5,2	5,2	5,8	6,0	7,4	7,7	7,5	7,8	8,1	8,0	7,8	7,9	7,9	7,9	8,0	8,1	8,5	8,4
<i>Italija</i>	4,8	4,5	4,4	4,5	6,3	5,8	6,1	6,2	6,3	6,0	6,2	5,7	6,6	6,2	8,1	7,3	8,3	7,9
<i>Latvija</i>		7,3	7,7	8,4	7,8	7,3	7,2	6,9	5,6	5,4	5,4	5,4	7,2	6,8	5,6	5,7	7,3	7,5
<i>Ciper</i>	3,1	3,4	3,7	7,9	9,3	5,9	7,4	8,7	8,8	8,3	8,1	7,8	7,7	7,2	7,1	7,5	6,9	6,9
<i>Madžarska</i>	2,9	2,7	2,9	4,5	4,0	3,9	4,0	3,9	3,4	3,0	3,0	3,0	2,9	3,2	3,3	7,1	6,3	6,2
<i>Litva</i>	2,8	3,5	3,0	3,8	6,0	6,1	5,0	5,5	4,9	4,6	4,4	6,0	5,4	5,9	5,1	5,8	6,0	5,9
<i>Grcija</i>	1,0	1,2	1,1	2,7	1,8	1,9	2,1	2,4	3,2	3,5	3,2	2,8	3,3	3,2	3,2	3,3	4,0	4,5
<i>Poljska</i>		4,3	4,2	4,4	5,0	4,9	4,7	5,1	4,7	4,7	5,2	4,4	4,5	4,3	4,0	3,5	3,7	4,0
<i>Slovaška</i>			8,5	3,7	4,3	4,6	4,3	4,1	3,6	3,1	3,1	4,1	3,2	3,1	3,1	3,1	2,9	3,4
<i>Bolgarija</i>		1,4	1,2	1,3	1,3	1,3	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6	1,7	2,0	2,1	2,0	2,2	2,3
<i>Hrvaška</i>		1,9	1,8	1,9	2,1	3,1	2,9	2,6	3,0	3,0	3,0	3,1	3,3	3,1	2,8	3,1	3,0	2,3
<i>Romunija</i>	0,9	1,0	1,0	1,1	1,5	1,6	1,5	1,5	1,8	1,8	1,4	1,6	1,4	2,0	1,5	1,3	1,2	1,1

Vir: Eurostat, 2018.

skorajda razpolovi. Raven vključenosti se giblje od 7,1 % (v letu 2002) do 10,9 % (v letu 2017). Ponovno drastično upadanje vključenosti v izobraževanje odraslih lahko zasledimo pri naslednji starostni skupini, tj. med 45. in 54. letom. Ti so bili v letu 2002 vključeni v izobraževanje v obsegu 5,0 %, v letu 2017 pa v obsegu 9,1 %. Glede na starostno obdobje je najbolj ranljiva skupina prebivalstva stara od 55 in 64 let: v letu 2002 so bili vključeni v izobraževanje le v obsegu 2,8 %, v letu 2017 pa v obsegu 6,3 % (Eurostat, 2018) (Graf 1).

Graf 1: Vključenost v izobraževanje odraslih v Evropski uniji glede na starost
Vir: Eurostat, 2018.

Pregled vključenosti v izobraževanje odraslih v državah članicah Evropske unije nas vodi do spoznanja, da je identično na ravni celotne Evropske unije. Tudi v tem primeru lahko pri vseh državah opazimo upad vključenosti v izobraževanje, in sicer z vsako starejšo starostno skupino. Se pa pri tem pojavljajo razlike med državami. Izračun indeksa povprečnega upadanja med starostnimi skupinami nam pokaže naslednje:

- Države z najmanjšim indeksom povprečnega upadanja in posledično najmanjšimi razlikami med starostnimi skupinami so: Francija (20,1), Švedska (21,5), Združeno kraljestvo (22,9), Finska (27,7) in Danska (28,0). Kot je razvidno iz izračunanega indeksa, gre za države, kjer je povprečni upad med skupinami manjši od 30,0. Upad med skupinami je predvsem pri prvih štirih državah (Francija, Švedska, Združeno kraljestvo in Finska) uravnotežen, za razliko od Danske, kjer je moč zaznati precejšen upad med skupino, v kateri so osebe stare od 25 do 34 let, in skupino, v kateri so osebe stare od 35 do 44 let.

- V drugi skupini se nahajajo države, kjer je indeks povprečnega upadanja znašal med 30,0 in 50,0. V tej skupini se nahajajo države: Nizozemska (35,2), Irska (39,0), Litva (39,7), Belgija (40,2), Estonija (47,5), Češka (48,9) in Avstrija (49,4). Tudi v tem primeru prevladujejo države, kjer je upad med starostnimi skupinami uravnotežen. V primerjavi s prvo skupino se povečuje število držav, kjer je upad med skupino, staro od 25 do 34 let, in skupino, staro od 35 do 44 let, izrazitejši. Te države so: Nizozemska, Estonija in Avstrija.
- Srednjo skupino predstavljajo države članice, ki so dosegle indeks vrednosti med 50 in 60. Pri tej skupini se povečuje heterogenost v primerjavi s prejšnjima dvema skupinama. V tretjo skupino držav sodijo: Italija (50,9), Slovenija (53,0), Malta (54,0), Latvija (54,6), Madžarska (54,9) in Ciper (58,5). Zanimivo je, da v primeru teh držav ni moč zaznati izrazitega upada med skupino, staro od 25 do 34 let, in skupino, staro od 35 do 44 let, razen v primeru Slovenije, kjer se omenjena razlika pojavlja, saj je odstotek vključenosti skorajda razpolovljen.
- V skupino držav članic, ki so dosegle indeks povprečnega upadanja med 60,0 in 100,0, sodijo: Portugalska (61,3), Slovaška (61,4), Luksemburg (64,5), Španija (67,2), Nemčija (86,0) in Poljska (87,4). V primeru teh držav gre za izrazite razlike oz. za heterogenost. Starost prebivalstva v teh primerih že pomembno vpliva na vključenost v izobraževanje odraslih. V primeru Slovaške lahko zaznamo izrazitejši upad med skupino, staro od 25 do 34 let, in skupino, staro od 35 do 44 let. Podobno zasledimo v primeru Luksemburga, kjer pa se pojavljajo razlike med skupino, staro od 35 do 44 let, in skupino, staro od 45 do 54 let. Ob tem je treba izpostaviti Nemčijo, kjer so občutne razlike med vključenostjo v vseh prej omenjenih starostnih skupinah.
- Zadnja skupina predstavlja države, kjer so razlike v vključenosti različnih starostnih skupin najbolj izrazite in predstavljajo pomemben dejavnik heteronomnosti. V primeru teh držav lahko govorimo o izrazitem vplivu starosti na odločanje odraslih za izobraževanje, saj njihov indeks predstavlja vrednost več kot 100,0. V to skupino sodijo: Grčija (109,6), Romunija (161,3), Hrvaška (267,7) in Bolgarija (354,8). Pri vseh državah se pojavlja drastičen upad med skupino, staro od 25 do 34 let, in skupino, staro od 35 do 44 let. Sploh je upad najbolj drastičen v primeru Bolgarije in Hrvaške. Na Hrvaškem je v skupini – kjer so osebe stare od 25 in 34 let – vključenih 7,5 % prebivalstva, v naslednji skupini (osebe med 35. in 44. letom starosti) pa le še 1,6 % prebivalstva. Podobno je tudi v primeru Bolgarije (Eurostat, 2018) (Tabela 2).

Tabela 2: Vključenost v izobraževanje odraslih v državah članicah Evropske unije glede na starost

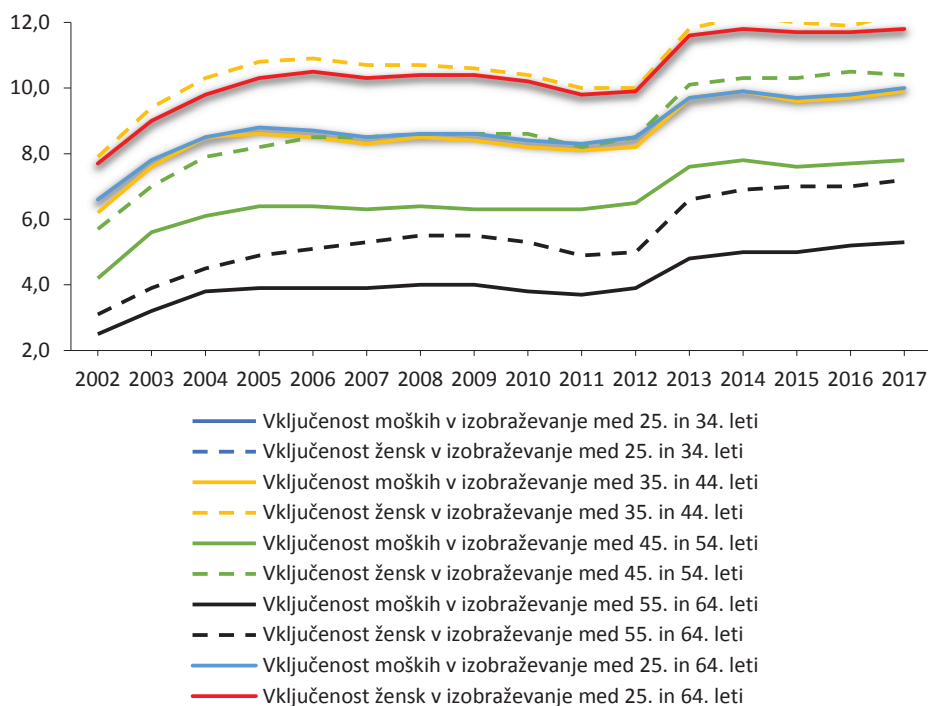
	<i>Udeleženci med 25 in 34 leti</i>	<i>Udeleženci med 35 in 44 leti</i>	<i>Udeleženci med 45 in 54 leti</i>	<i>Udeleženci med 55 in 64 leti</i>	<i>Udeleženci med 25 in 64 leti</i>
Evropska unija	17,6	11,1	9,1	6,3	10,9
<i>Švedska</i>	38,8	31,3	28,5	21,8	30,4
<i>Finska</i>	36,4	30,3	25,6	17,7	27,4
<i>Danska</i>	38,4	26,8	23,9	18,6	26,8
<i>Nizozemska</i>	28,9	20,1	16,7	11,8	19,1
<i>Francija</i>	23,5	20,8	17,1	13,6	18,7
<i>Estonija</i>	27,6	18,5	12,8	8,6	17,2
<i>Luksemburg</i>	26,5	19,0	14,5	6,5	17,2
<i>Avstrija</i>	26,3	15,9	13,0	8,1	15,8
<i>Združeno kraljestvo</i>	18,0	15,5	13,5	9,8	14,3
<i>Slovenija</i>	20,9	12,8	9,5	5,9	12,0
<i>Malta</i>	16,0	10,9	8,2	4,5	10,1
<i>Španija</i>	18,6	10,3	7,6	4,1	9,9
<i>Češka</i>	14,8	10,5	8,7	4,7	9,8
<i>Portugalska</i>	17,3	11,2	7,8	4,2	9,8
<i>Irska</i>	13,5	8,8	7,3	5,1	8,9
<i>Belgija</i>	13,2	9,6	6,5	4,8	8,5
<i>Nemčija</i>	19,1	7,4	5,2	3,3	8,4
<i>Italija</i>	14,9	7,2	6,4	4,8	7,9
<i>Latvija</i>	11,8	7,6	7,0	3,5	7,5
<i>Ciper</i>	11,5	6,8	4,6	2,9	6,9
<i>Madžarska</i>	9,7	6,6	5,6	2,8	6,2
<i>Litva</i>	9,4	6,7	4,3	3,5	5,9
<i>Grčija</i>	10,8	4,4	2,4	1,2	4,5
<i>Poljska</i>	7,7	4,1	2,6	1,2	4
<i>Slovaška</i>	6,3	2,8	2,5	1,7	3,4
<i>Bolgarija</i>	7,6	1,3	0,4		2,3
<i>Hrvaška</i>	7,5	1,6	0,6		2,3
<i>Romunija</i>	2,9	0,8	0,5		1,1

Vir: Eurostat, 2018.

Če primerjamo delitev držav v skupine glede na vključenost odraslih v izobraževanje in glede na indeks upada vključenosti, lahko opazimo izrazito povezavo med skupino držav, kjer je največja stopnja vključenosti v izobraževanje in kjer je indeks starostne heterogenosti najmanjši (npr. Švedska, Finska). Ne samo da imajo te države največjo stopnjo vključenosti odraslih v izobraževanje, ampak obenem tudi vzpostavljajo

pogoje, pri čemer je starost čim manjši omejitveni dejavnik pri izobraževanju. Žal se kažejo podobne značilnosti tudi med državami, ki se pojavljajo na dnu lestvice po vključitvi v izobraževanje in imajo največji indeks (npr. Poljska, Romunija, Bolgarija). Ne samo da je v teh primerih vključenost odraslih v izobraževanje zelo nizka, tudi starost pomembno vpliva na samo vključitev. Starejše prebivalstvo se v teh primerih najtežje odloča za vključitev.

Če k primerjavi o vključenosti odraslih v izobraževanje glede na starost dodamo še element spola, opazimo razlike med ženskami in moškimi. Ženske so namreč v povprečju bolj vključene v izobraževanje kot moški. V letu 2002 je bilo v izobraževanje vključenih 7,7 % žensk, starih od 25 do 64 let, in 6,6 % moških v istem starostnem obdobju. Pozitivno pri tem je, da se je po obdobju gospodarsko-ekonomske krize, ko je prišlo do izrazitega upada, odstotek vključenih moških in žensk povečal, in sicer v letu 2017 pri ženskah na 11,8 % in pri moških na 10,0 %. Vendar je ob tem potrebno izpostaviti povečanje razlike med spoloma glede vključevanja. Če je razlika med spoloma v letu 2002 znašala 1,1 %, pa se je v letu 2015 dvignila na 2,0 %. V letu 2017 pa se je zmanjšala na 1,8 % (Eurostat, 2018) (Graf 2).

Graf 2: Vključenost v izobraževanje odraslih v Evropski uniji glede na spol
Vir: Eurostat, 2018.

V večini držav Evropske unije je v izobraževanje odraslih vključenih več žensk kot moških. Moški prevladujejo le v Slovaški, Grčiji, Nemčiji in Romuniji. Zanimivo je, da je bila večina omenjenih držav (razen Nemčije) umeščena v skupino držav, ki imajo najnižjo stopnjo vključenosti v Evropski uniji. Natančnejši vpogled v razlike med vključenostjo moških in žensk v izobraževanje po državah nas vodi do delitve v naslednje skupine:

- Pri državah z največjimi razlikami pri vključevanju v izobraževanje med spoloma gre za skupino držav, kjer je razlika med spoloma večja od 30,0 % v korist žensk. Gre za naslednje države: Litva (39,7 %), Švedska (36,8 %), Estonija (33,5 %) in Latvija (31,8 %). Te države se po stopnji vključenosti pojavljajo v vseh skupinah, tj. od tistih z največjo vključenostjo (Švedska), do tistih z najmanjšo (Litva).
- V drugi skupini se pojavljajo države, kjer se razlika med vključenostjo moških in žensk giblje med 20,0 % in 30,0 % v prid žensk. V tej skupini se nahajajo: Slovenija (29,1 %), Danska (29,0 %), Finska (26,0 %), Francija (23,2 %), Irska (21,2 %) in Poljska (20,5 %). Tudi v tem primeru se nahajajo države, ki po stopnji vključenosti sodijo v različne skupine, npr. Danska in Finska v najvišjo, Poljska v najnižjo.
- V tretjo skupino sodijo države, kjer se je razlika med spoloma gibala med 10,0 % in 20,0 % v prid žensk. V tej skupini so: Hrvaška (19,2 %), Malta (18,8 %), Združeno kraljestvo (18,4 %), Avstrija (17,9 %), Španija (13,2 %) in Italija (10,7 %). V tej skupini držav prevladujejo tiste države, kjer gre za povprečno stopnjo vključenosti odraslih v izobraževanje (Malta, Združeno kraljestvo in Španija).
- Najštevilčnejša skupina in hkrati skupina držav, kjer imamo najmanjšo razliko med moškimi in ženskami, je skupina držav, kjer je razlika med spoloma manjša od 10 % v prid žensk. Nizozemska (9,5 %), Bolgarija (8,3 %), Belgija (8,0 %), Madžarska (7,8 %), Ciper (4,3 %), Češka (4,0 %), Portugalska (4,0 %) in Luksemburg (4,0 %) sodijo med članice omenjene skupine. Gre za skupino držav, ki se po vključenosti v izobraževanje odraslih pretežno pojavljajo v skupini držav s podpovprečno stopnjo vključenosti.
- V zadnjo skupino držav sodijo uvodoma navedene države, kjer je vključenost moških višja od vključenosti žensk. V to skupino so vključene države, ki prvenstveno sodijo v skupino z najnižjo stopnjo vključenosti, in sicer: Slovaška (6,1 %), Grčija (6,8 %), Nemčija (7,4 %) in Romunija (10,0 %) (Eurostat, 2018) (Tabela 3).

Tabela 3: Vključenost v izobraževanje odraslih v državah članicah Evropske unije glede na spol

	<i>Skupaj</i>	<i>Moški</i>	<i>Ženske</i>
<i>Evropska unija</i>	10,9	10,0	11,8
<i>Švedska</i>	30,4	23,7	37,5
<i>Finska</i>	27,4	23,3	31,5
<i>Danska</i>	26,8	22,3	31,4
<i>Nizozemska</i>	19,1	18,2	20,1
<i>Francija</i>	18,7	16,2	21,1

	<i>Skupaj</i>	<i>Moški</i>	<i>Ženske</i>
<i>Estonija</i>	17,2	13,7	20,6
<i>Luksemburg</i>	17,2	16,9	17,6
<i>Avstrija</i>	15,8	14,2	17,3
<i>Združeno kraljestvo</i>	14,3	12,9	15,8
<i>Slovenija</i>	12,0	10,0	14,1

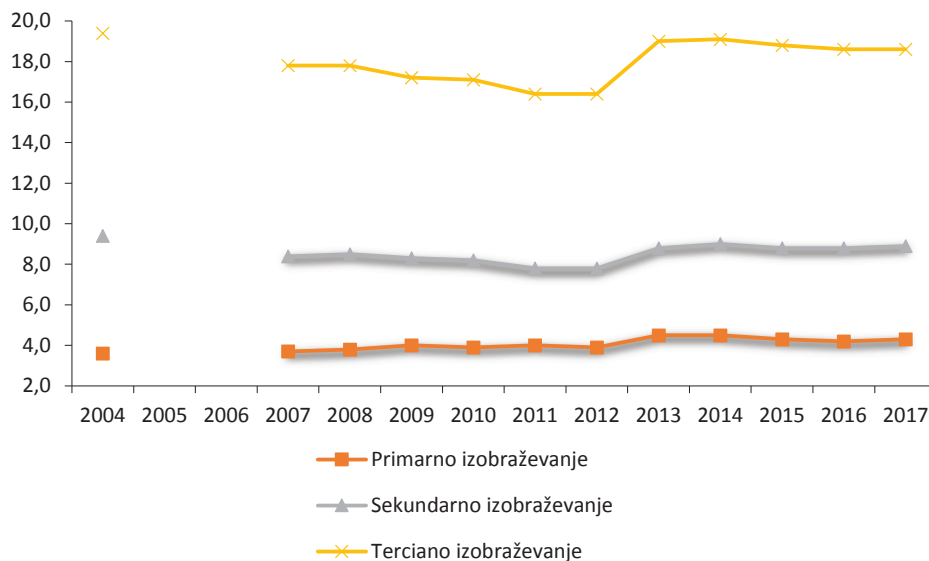
	Skupaj	Moški	Ženske
<i>Malta</i>	10,1	9,1	11,2
<i>Španija</i>	9,9	9,2	10,6
<i>Češka</i>	9,8	9,6	10,0
<i>Portugalska</i>	9,8	9,6	10,0
<i>Irska</i>	8,9	7,8	9,9
<i>Belgija</i>	8,5	8,1	8,8
<i>Nemčija</i>	8,4	8,7	8,1
<i>Italija</i>	7,9	7,5	8,4
<i>Latvija</i>	7,5	6,0	8,8

	Skupaj	Moški	Ženske
<i>Ciper</i>	6,9	6,7	7,0
<i>Madžarska</i>	6,2	5,9	6,4
<i>Litva</i>	5,9	4,4	7,3
<i>Grčija</i>	4,5	4,7	4,4
<i>Poljska</i>	4,0	3,5	4,4
<i>Slovaška</i>	3,4	3,5	3,3
<i>Bolgarija</i>	2,3	2,2	2,4
<i>Hrvaška</i>	2,3	2,1	2,6
<i>Romunija</i>	1,1	1,1	1,0

Vir: Eurostat, 2018.

Na podlagi zapisanega je moč razbrati, da glede vključitve prevladuje izrazita razpršenost med vključenostjo v izobraževanje odraslih in razlikami med spoloma. Kar pomeni, da ni izrazite povezanosti med obema spremenljivkama. Večina držav z najnižjo stopnjo vključenosti v izobraževanje pa ima večjo vključenost moških kot žensk.

V nadaljevanju si oglejmo še vpliv tretje neodvisne spremenljivke na vključenost v izobraževanje, tj. dosežena stopnja izobrazbe. Če se uvodoma osredotočimo na dinamiko, kako stopnja izobrazbe vpliva na vključevanje odraslih v izobraževanje med letoma 2004 in 2017, lahko ugotovimo, da ima dosežena stopnja pomembno vlogo. Najnižja vključenost se pojavlja pri doseženi primarni izobrazbi, kjer se vključenost giblje med 3,6 % v letu 2004 in 4,5 % v letu 2017. Ob tem je potrebno izpostaviti rahel trend dvigovanja vključenosti. Bistveno višjo stopnjo vključenosti zasledimo pri doseženi sekundarni izobrazbi. V letu 2004 smo zaznali relativno visoko vključenost, in sicer 9,4 %, ki je v letu 2011 in 2012 padla na 7,8 %, v letu 2017 pa se gibala na okoli 8,9 %. Najvišja stopnja vključenosti v izobraževanje odraslih se pojavlja pri doseženi terciarni izobrazbi, kjer je vrednost vključenosti v letu 2007 znašala 17,8 %, do leta 2011 in 2012 pa smo videli upad na 16,4 %. V letu 2017 je dosežena stopnja terciarne izobrazbe znašala 18,6 %. Kot je razvidno iz podatkov Eurostata, se z zaključeno primarno izobrazbo vključenost v izobraževanje odraslih med letoma 2004 in 2017 počasi dviguje. Vključenost v izobraževanje z doseženo sekundarno in terciarno izobrazbo pa je izpostavljena večjim oscilacijam, ki se kažejo med letoma 2008 in 2013 (Eurostat, 2018) (Graf 3).

Graf 3: Vključenost v izobraževanje odraslih v državah članicah Evropske unije glede na izobrazbo
Vir: Eurostat, 2018.

Primerjava povezave med stopnjo dosežene izobrazbe in stopnjo vključenosti v izobraževanje odraslih med državami članicami v letu 2017 nas vodi do enakega spoznanja kot v primeru Evropske unije, saj se pri vseh državah članicah s povečevanjem dosežene stopnje izobrazbe povečuje tudi sama vključenost v izobraževanje odraslih. Po drugi strani pa opazimo izrazite razlike med državami med posameznimi stopnjami izobrazbe in vključenostjo v izobraževanje odraslih. V skladu s tem je mogoče države članice razporediti v naslednjih pet skupin:

- V prvi skupini so države, kjer je razlika med različnimi stopnjami največja, in sicer je povprečna razlika med prehajanjem iz primarnega v sekundarno in iz sekundarnega v terciarno večja od 300,0 %. V tej skupini se nahajajo: Grčija (412,3 %), Ciper (356,3 %), Italija (325,3 %), Litva (322,6 %) in Romunija (300,0 %). Do tako velikega povečevanja vključenosti med različnimi doseženimi stopnjami izobrazbe prvenstveno prihaja zaradi izrazitega povečevanja vključenosti v izobraževanje med doseženo primarno in sekundarno izobrazbo (npr. Grčija, Ciper in Italija). Po drugi strani pa lahko ugotovimo, da se v tej skupini nahajajo države, ki sodijo v skupino držav z najnižjimi vrednostmi vključenosti v izobraževanje (npr. Grčija, Romunija).
- Drugo skupino sestavljajo države, kjer se povprečna razlika giblje od 250,0 % do 300,0 %, in sicer: Poljska (292,3 %), Hrvaška (276,8 %), Slovenija (272,2 %), Malta (264,1 %) in Slovaška (257,7 %). V tem primeru gre za identične značilnosti kot v prejšnji skupini. Tudi tukaj je razlika med prehodom iz dosežene primarne v sekundarno izobrazbo in prehodom iz sekundarne v terciarno bistveno večja, vendar

so te razlike manjše kot pri prejšnji skupini. V skupini prvenstveno prevladujejo države z najnižjo vključenostjo v izobraževanje (npr. Poljska, Hrvaška). Hkrati pa se pojavljajo države, ki so se po stopnji vključenosti v izobraževanje umeščale v srednjo skupino (Slovenija in Malta).

- Tretja skupina je med najštevilčnejšimi. Vključuje države, katerih povprečen odstotek vključenosti se giblje med 200,0 % in 250,0 %. V tej skupini se nahajajo: Češka (238,5 %), Portugalska (228,9 %), Španija (228,9 %), Bolgarija (215,8 %), Belgija (207,9 %), Luksemburg (207,6 %), Madžarska (204,8 %), Irska (204,0 %) in Avstrija (202,3 %). Gre za skupino držav, ki je po stopnji vključenosti v izobraževanja najbolj razpršena. Tako najdemo v skupini državo, ki je na dnu (Bolgarija), kot tudi države, ki so pod vrhom (Luksemburg). Večino držav pa sestavljajo države, ki se po vključenosti v izobraževanje odraslih nahajajo v povprečju vseh držav (Češka, Portugalska, Španija). Zanimivo je, da se prvič pojavijo države, kjer je odstotek povečanja med doseženo primarno in sekundarno stopnjo izobrazbe manjši od povečanja med sekundarno in terciarno (Belgija, Madžarska, Avstrija). Pri ostalih je trend enak kot pri ostalih dveh skupinah.
- Četrto skupino sestavljajo države, pri katerih odstotek prehoda med izobraževalnimi stopnjami v povprečju znaša med 150,0 % in 200,0 %. Gre za države: Francija (196,7 %), Estonija (194,0 %), Latvija (189,8 %), Združeno kraljestvo (184,0 %), Nizozemska (168,0 %), Nemčija (166,7 %), Finska (159,6 %), Danska (140,0 %) in Švedska (139,1 %) – vidimo lahko, da imajo te države najvišjo stopnjo vključenosti v izobraževanje (npr. Nizozemska, Finska, Danska in Švedska). Zanimiv je primer Nemčije, ki ima dokaj nizek odstotek prehoda med stopnjami dosežene izobrazbe, hkrati pa sodi med države s podpovprečno stopnjo vključenosti v izobraževanje odraslih. Ob tem pa je treba še povedati, da so v tej skupini odstotki med prehodi med doseženo primarno in sekundarno ter sekundarno in terciarno izobrazbo bistveno manj izraziti kot v predhodnih skupinah. Hkrati se pojavlja več držav, kjer je prehod iz dosežene sekundarne v terciarno izobrazbe višji kot iz primarne v sekundarno (Eurostat, 2018) (Tabela 4).

Tabela 4: Vključenost v izobraževanje odraslih v državah članicah Evropske unije glede na doseženo stopnjo izobrazbe

	<i>Skupaj</i>	<i>Primarna izobrazba</i>	<i>Sekundarna izobrazba</i>	<i>Terciarna izobrazba</i>	<i>Ni odgovora</i>
<i>Evropska unija</i>	10,9	4,3	8,9	18,6	13,3
<i>Švedska</i>	30,4	20,5	25,4	39,2	25,6
<i>Finska</i>	27,4	13,8	23,4	35,0	
<i>Danska</i>	26,8	17,3	24,4	33,9	27,9
<i>Nizozemska</i>	19,1	9,5	18,4	26,2	4,7
<i>Francija</i>	18,7	7,7	15,1	29,8	
<i>Estonija</i>	17,2	7,0	12,3	26,1	
<i>Luksemburg</i>	17,2	6,0	13,7	25,6	19,6

	Skupaj	<i>Primarna izobrazba</i>	<i>Sekundarna izobrazba</i>	<i>Terciarna izobrazba</i>	<i>Ni odgovora</i>
<i>Avstrija</i>	15,8	6,6	11,7	26,6	
<i>Združeno kraljestvo</i>	14,3	6,0	12,2	20,1	
<i>Slovenija</i>	12,0	2,9	8,4	21,4	
<i>Malta</i>	10,1	3,7	13,0	23,0	
<i>Španija</i>	9,9	3,5	10,4	16,7	
<i>Češka</i>	9,8	3,1	7,7	17,6	
<i>Portugalska</i>	9,8	4,1	11,5	20,4	
<i>Irska</i>	8,9	3,1	7,1	12,7	6,3
<i>Belgija</i>	8,5	3,2	6,0	13,7	
<i>Nemčija</i>	8,4	4,5	7,3	12,5	9,6
<i>Italija</i>	7,9	2,0	8,9	18,3	
<i>Latvija</i>	7,5	3,2	5,8	11,5	
<i>Ciper</i>	6,9	1,0	4,7	11,4	
<i>Madžarska</i>	6,2	2,8	4,9	11,5	
<i>Litva</i>	5,9		3,1	10,0	
<i>Grčija</i>	4,5	0,7	4,6	7,7	
<i>Poljska</i>	4,0	1,2	2,1	8,6	
<i>Slovaška</i>	3,4		2,6	6,7	
<i>Bolgarija</i>	2,3		1,9	4,1	
<i>Hrvaška</i>	2,3	0,6	1,9	4,5	
<i>Romunija</i>	1,1		0,9	2,7	

Vir: Eurostat, 2018.

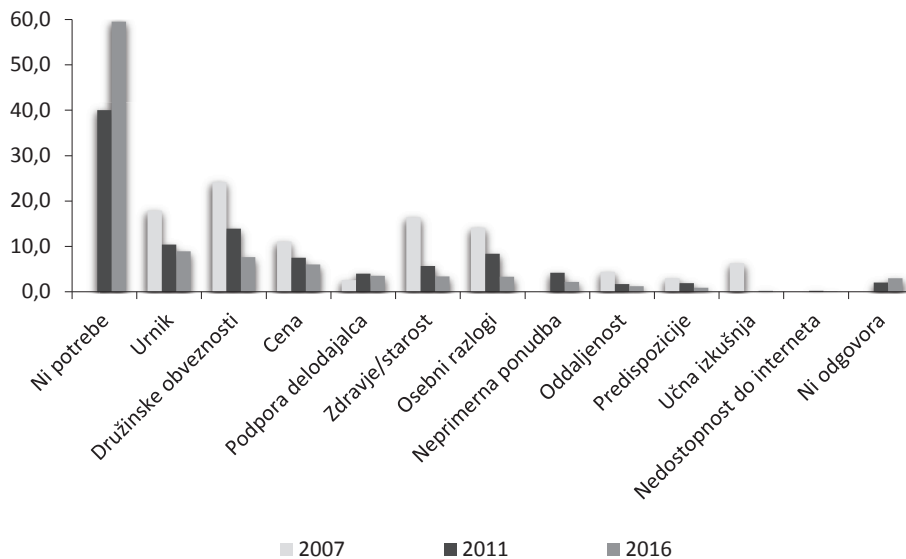
Primerjava med vključenostjo v izobraževanje odraslih in stopnjo dosežene izobrazbe med državami članicami nas privede do spoznanja, da je stopnja vključenosti v izobraževanje pri ljudeh z dokončano primarno stopnjo izobrazbe bistveno nižja kot pri tistih z dokončano terciarno stopnjo. Slednje velja za vse države. Se pa na nek način prikazuje razlika med tistimi državami, ki imajo višjo stopnjo vključenosti, od tistih z nižjo. Pri državah z nižjo stopnjo vključenosti v izobraževanje se pojavi precejšen dvig razlik glede vključenosti, in sicer so razlike med doseženo primarno in sekundarno izobrazbo. Pri državah z višjo stopnjo vključenosti pa je obratno – ta prehod iz dosežene primarne v sekundarno je manj izrazit. Hkrati je tu večji dvig odstotka vključenih z doseženo sekundarno in terciarno izobrazbo kot pa s primarno in sekundarno.

Prikaz ovir pri vključevanju odraslih v izobraževanje v Evropski uniji in njenih članicah

Prikaz vpliva starosti, spola in dosežene stopnje izobrazbe nam pokaže, da Evropske unije ne moremo razumeti kot homogeno tvorbo, saj se pojavljajo razlike med državami članicami z višjo in nižjo stopnjo vključenosti v izobraževanje odraslih. Ob tem pa se

pojavlja vprašanje, s kakšnimi ovirami pri vključevanju v izobraževanje se prvenstveno srečuje prebivalstvo in kako te vplivajo na samo vključevanje. Pri tem si bomo pomagali s pomočjo podatkov Eurostata, ki temeljijo na anketi Adult education survey.³

Že bežen pregled podatkov Eurostata o ovirah pri vključevanju v izobraževanje kaže na izrazito prevladovanje pomanjkanje potrebe po izobraževanju. Ob tem je potrebno izpostaviti, da primerjava med letoma 2011 in 2016 kaže na izrazit porast omenjene ovire, s čimer se zmanjšuje pomen ostalih ovir. Predvsem v letih 2007 in 2016 drastično upadajo ovire, ki izhajajo iz družinskih obveznosti, osebnih razlogov, zdravja oziroma starosti. V manjši meri pa je ta upad zaznan pri »zunanjih« ovirah, kot so npr. urnik, cena, ponudba izobraževanja. Če se osredotočimo na aktualne ovire pri izobraževanju v Evropski uniji leta 2016, vidimo preplet »notranjih« in »zunanjih« ovir, saj prevladujejo naslednje: ni potrebe po izobraževanju (59,5 %), neustrezen urnik (8,9 %), družinske obveznosti (7,6 %) in previsoki finančni stroški za izobraževanje (6,0 %) (Eurostat, 2018) (Graf 4).

Graf 4: Ovire pri vključevanju v izobraževanje odraslih v Evropski uniji
Vir: Eurostat, 2018.

Pomanjkanje potrebe po izobraževanju je izrazito prisotno v vseh državah, saj se giblje od 88,6 % v Bolgariji do 28,9 % v Cipru. V večini držav »notranje« ovire prevladajo nad »zunanji«, kar se odraža v naslednji klasifikaciji držav, ki smo jo naredili glede na ovire v izobraževanju:

³ Anketa Adult education survey je bila izvedena z namenom ugotoviti, v kolikšni meri so odrasli vključeni v izobraževanja in na kakšne načine pridobivajo znanje v letih 2007, 2011 in 2016. V raziskavi so sodelovale vse države Evropske unije, države EFTA in države kandidatke (Eurostat, 2018).

- V prvo skupino sodijo države, kjer je razmerje med »notranjimi« in »zunanji« ovirami večje od 60,0 % v prid »notranjim«. Slednje je prvenstveno odraz izrazito poudarjene ovire, ki izhaja iz pomanjkanja potreb. V tej skupini so: Madžarska (65,0 %), Češka (67,7 %), Nemčija (69,4 %), Litva (71,7 %) in Bolgarija (80,8 %). Sočasno opazimo identično razporeditev ostalih ovir po pomembnosti, kot smo jih lahko zasledili na ravni celotne Evropske unije – prevlada ovir, kot so neustrezen urnik, družinske obveznosti in finančni stroški. Zanimivo je, da se v tej skupini prvenstveno nahajajo države, ki imajo izrazito nizko stopnjo vključenosti v izobraževanje odraslih (npr. Litva, Bolgarija).
- Druga skupina vključuje države, kjer se indeks »notranjih« in »zunanjih« ovir pojavlja v intervalu med 40,0 % in 60,0 %. V tej skupini se nahajajo države: Poljska (41,3 %), Švedska (45,7 %), Francija (46,3 %), Estonija (48,0 %), Romunija (48,0 %) in Slovaška (53,7 %). Kot je razvidno, gre za zelo heterogeno skupino. V njej zasledimo tako Švedsko – z največjo stopnjo vključenosti v izobraževanje – kot tudi Romunijo, ki ima najnižjo stopnjo. Je pa za omenjeno skupino značilno, da medtem ko pomanjkanje potrebe po izobraževanju izgublja na moči, pa ovire – povezane z družinskimi obveznostmi, neustrezen urnik in osebni razlogi – pridobivajo.
- V osrednji skupini so države, katerih indeks, ki ponazarja razmerje med »notranjimi« in »zunanji« ovirami, znaša med 20,0 % in 40,0 %. V tej skupini prevladujejo države, ki so se uvrščale v osrednjo skupino glede na stopnjo vključenosti, in sicer: Malta (24,9 %), Slovenija (28,9 %) in Španija (31,8 %). Ob teh se pojavljajo države z najnižjimi stopnjami vključenosti v izobraževanje odraslih, tj. Hrvaška (30,2 %), in države z najvišjimi vrednostmi, in sicer: Nizozemska (35,0 %) in Avstrija (23,6 %). V teh skupinah izrazito prevladujejo naslednje štiri ovire: ni potrebe po izobraževanju (okoli 50,0 %), neustrezen urnik (okoli 12,0 %), družinske obveznosti (okoli 9,0 %) in finančni stroški (okoli 8,0 %).
- Danska (1,2 %), Grčija (1,8 %), Luksemburg (3,1 %), Združeno kraljestvo (3,4 %), Finska (12,2 %), Latvija (13,6 %), Italija (14,8 %) in Belgija (15,7 %), sodijo v predzadnjo skupino, kjer vrednost indeksa »notranjih« in »zunanjih« znaša med 0,0 % in 20,0 %. V omenjeni skupini so države, ki dosegajo dokaj razpršene stopnje vključenosti v izobraževanje odraslih, od Grčije in Latvije, ki imata relativno nizko stopnjo, do Danske in Finske, ki sta pri samem vrhu. Je pa za to skupino značilno, da se pomen ovire t. i. pomanjkanje potrebe po izobraževanju zmanjšuje, povečuje pa se vloga ovir, kot so neustrezen urnik, družinske obveznosti in finančni stroški.
- V zadnji skupini zasledimo le dve državi: Ciper (-26,2 %) in Portugalsko (-6,4 %), ki imata negativno razmerje med »notranjimi« in »zunanji« ovirami, kar pomeni, da prevladujejo »zunanje« ovire. Tukaj je pomen ovire pomanjkanja potreb zelo minimalen oziroma je omenjena ovira skoraj izenačena z drugo oviro, z družinskimi obveznostmi (Eurostat, 2018) (Tabela 5).

Tabela 5: Ovire pri vključevanju v izobraževanje odraslih v državah članicah Evropske unije

	Ni potrebe	Urnik	Družinske obveznosti	Cena	Podpora delodajalca	Zdravje/starost	Osebnih razlogi	Neprimerna ponudba	Oddaljenost	Predispozicije	Učna izkušnja	Nedostopnost do interneta	Ni odgovora
Evropska unija	59,5	8,9	7,6	6,0	3,5	3,4	3,3	2,2	1,2	0,9	0,2	0,1	3,0
<i>Austrija</i>	51,3	12,6	12,5	4,3	3,4	4,2	3,6	3,7	1,5	2,5			
<i>Belgija</i>	40,7	15,9	10,5	4,6	3,6	8,6	3,8	3,3	2,1	2,6			4,0
<i>Bolgarija</i>	88,6	4,0	0,8	2,4	0,6	0,7		0,9	0,6	0,8			
<i>Ciper</i>	28,9	11,6	27,0	15,0	0,7	3,2	4,6	6,4	2,2				
<i>Češka</i>	68,9	2,5	7,3	3,0	1,0	2,9	11,4	1,6	0,7	0,6			
<i>Danska</i>						1,8	1,5	2,1					
<i>Estonija</i>	63,9	7,3	5,9	4,2	1,0	4,0	3,8	4,1	1,2				4,2
<i>Finska</i>	42,5	14,8	8,8	5,5	5,5	6,6	4,1	4,4	4,5	2,5			
<i>Francija</i>	59,0	4,4	1,7	3,3	8,2	4,0	2,2	1,8	0,6	0,9	0,2		13,6
<i>Grija</i>	30,8	10,2	20,4	7,3	0,9	9,7	7,2	7,8	2,2	2,9			
<i>Hrvaška</i>	53,9	11,9	7,0	10,9	2,7	5,1	4,6		2,0	1,1			
<i>Italija</i>	48,0	15,2	10,8	8,4	2,0	2,7	5,5	4,9	1,3	0,8	0,4		
<i>Latvija</i>	44,4	9,5	7,1	14,6	1,9	5,1	6,1	7,2	2,7	1,0			
<i>Luksemburg</i>	33,3	15,3	15,9	7,2	4,1	8,5	7,7	3,9	1,3	1,3			1,0
<i>Litva</i>	80,5	5,6	2,8	4,2		2,3	1,8	1,0		0,7			
<i>Madžarska</i>	78,4	6,6	3,0	4,4	0,8	2,2	0,7	1,3	1,3	1,1			
<i>Malta</i>	53,7	17,0	14,1	3,1	1,3	4,1	2,4	1,1		1,3			
<i>Nemčija</i>	81,5	4,4	4,0	2,3	2,7	1,0	1,3	1,6		0,6			
<i>Nizozemska</i>	49,0	4,4	9,0	5,7	2,4	4,6	4,3	1,4					18,2
<i>Poljska</i>	62,1	7,7	11,8	5,1	2,3	3,6	4,2	1,9	0,5	0,5	0,2		
<i>Portugalska</i>	34,1	18,3	10,1	10,7	6,0	5,8	5,2	5,4	2,4	1,6		0,2	
<i>Romunija</i>	62,0	5,8	7,0	8,7	2,1	7,7	2,5	1,3	0,9	1,5	0,3	0,2	
<i>Slovaška</i>	66,2	7,7	7,8	5,2		4,7	4,1	1,5		0,9			
<i>Slovenija</i>	55,9	8,8	6,9	13,1	1,9	2,3	3,8	2,1	1,6	1,3			2,2
<i>Španija</i>	57,3	9,7	10,4	7,3	3,6	2,9	3,7	1,7	0,8	1,4	0,3	0,3	0,6
<i>Svedska</i>	64,5	7,6	7,0	3,4	3,5	3,0	2,9	3,8	1,4	2,0			
<i>Združeno kraljestvo</i>	43,4	15,5	11,0	11,5	4,6	3,9	3,0	1,0	3,7	0,4			1,4

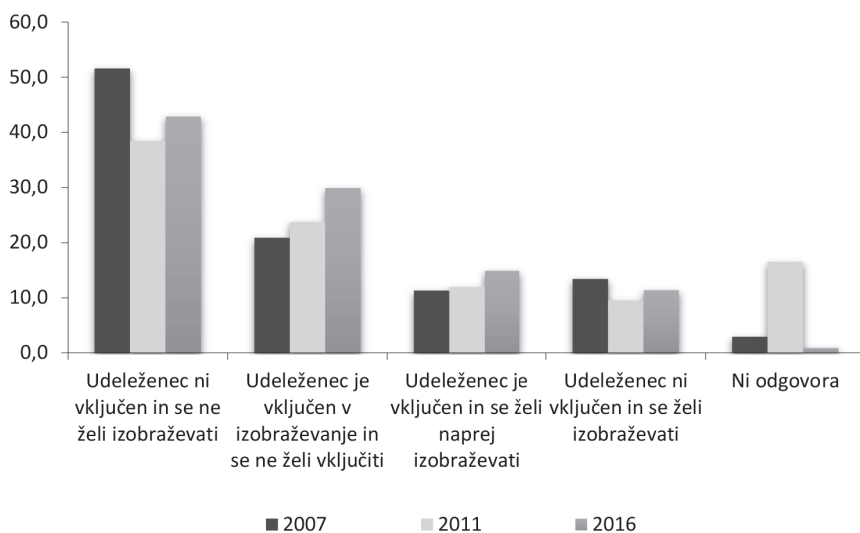
Vir: Eurostat, 2018.

Primerjava ovir, ki jih opažamo pri vključevanju v izobraževanje odraslih med državami Evropske unije, je pokazala, da se večina držav prvenstveno srečuje z izrazitim pomanjkanjem potrebe po izobraževanju, kar je še posebej zaskrbljujoče za države, ki imajo že v osnovi nizko stopnjo vključenosti v samo izobraževanje odraslih. Namesto da bi bila v teh državah zmanjšana vloga omenjene ovire, se ta ovira ravno tukaj pojavlja pogosteje kot v državah z višjo stopnjo vključenosti v izobraževanje odraslih.

Prikaz želje po vključevanju odraslih v izobraževanje v Evropski uniji in njenih članicah

Glede na spoznana dejstva si je smiselno ogledati, kako se povezujeta dejanska (ne) vključenost v izobraževanje odraslih in želja po nadaljnjem izobraževanju.

Podatki za celotno Evropsko unijo za leta 2007, 2011 in 2016 – ki temeljijo na prej omenjeni anketi Adult education survey – kažejo, da v vseh treh letih prevladuje manjša želja po nadaljnjem izobraževanju. V letu 2007 je bilo odraslih, ki se ne želijo nadalje izobraževati, 72,5 %, 24,7 % pa tistih, ki to želijo. Zanimivo je, da je v skupini tistih, ki se ne želijo nadalje izobraževati, kar 20,9 % takšnih, ki so bili takrat vključeni v izobraževanje. 13,4 % pa je takšnih, ki se niso izobraževali, pa bi se želeli. V letu 2011 upade število tistih, ki se ne želijo nadalje izobraževati, in sicer na 62,1 %. Še posebej se poveča delež tistih, ki so vključeni v izobraževanje, a z njim ne želijo nadaljevati (23,7 %). Poveča se število tistih, ki se želijo (21,4 %). V letu 2016 se ponovi trend iz leta 2007, in sicer se število tistih, ki se ne želijo izobraževati, poveča kar na 72,8 %. Tudi tokrat se poveča odstotek vključenih v izobraževanje, ki pa se ne želijo nadalje izobraževati. Poveča se tudi odstotek tistih, ki bi se želeli izobraževati (23,3 %) (Eurostat, 2018) (Graf 5).

Graf 5: Želja po vključenosti odraslih v izobraževanje v Evropski uniji

Vir: Eurostat, 2018.

V večini držav Evropske unije bolj prevladuje zavračanje nadaljnega izobraževanja odraslih kot pa želja po vključitvi vanj. Na podlagi posebej oblikovanega indeksa, ki predstavlja razliko med željo in neželjo po vključevanju v nadaljnje izobraževanje odraslih, smo oblikovali naslednjih pet skupin:

- Prvo skupino sestavljajo države, kjer je največja negativna razlika med (ne)željo po nadaljnem izobraževanju. V primeru teh držav znaša indeks želje po nadaljnem izobraževanju do $-60,9\%$. Skupino v tem primeru sestavljajo naslednje države: Litva ($-80,6\%$), Bolgarija ($-78,6\%$), Madžarska ($-75,6\%$), Češka ($-74,6\%$), Nemčija ($-69,3\%$), Grčija ($-61,9\%$) in Slovaška ($-60,9\%$). Na izrazito umanjkanje želje po nadaljnem izobraževanju vplivajo tisti, ki niso vključeni v izobraževanje in se tudi ne želijo izobraževati. Primer Nemčije, Češke in Madžarske kaže na to, da je izrazito pomanjkanje želje po nadaljnem izobraževanju tudi pri tistih, ki se že izobražujejo. Pomanjkanje želje po nadaljnem izobraževanju se odraža tudi v sami stopnji vključenosti vanj, saj gre pri tej skupini v večini primerov za države, ki so bile v skupini z najnižjimi stopnjami vključenosti v izobraževanje odraslih (npr. Bolgarija, Grčija).
- V drugi skupini so države, kjer se indeks želje po izobraževanju giblje med $-40,0\%$ in $-60,0\%$. Države, ki se nahajajo v tej skupini, so: Španija ($-58,9\%$), Romunija ($-58,5\%$), Nizozemska ($-54,1\%$), Hrvaška ($-52,4\%$), Poljska ($-48,4\%$), Slovenija ($-43,6\%$) in Finska ($-43,4\%$). V tej skupini se pojavljajo države, ki imajo izrazito visoko stopnjo pomanjkanja želje po izobraževanju in imajo sočasno – v primerjavi s prejšnjo skupino – bistveno večji odstotek takšnih, ki se želijo izobraževati (npr. Romunija, Hrvaška, Poljska). Še posebej je zanimiv primer Romunije, ki ima med vsemi državami Evropske unije najvišjo vrednost tistih, ki se ne izobražujejo in se tudi ne želijo izobraževati ($75,2\%$), in daleč najnižjo stopnjo tistih, ki se izobražujejo in se ne želijo več izobraževati ($4,1\%$). Po drugi strani pa opazimo kar $17,9\%$ tistih, ki se ne izobražujejo, pa bi si to želeli.
- V tretji skupini so: Švedska ($-37,6\%$), Italija ($-37,3\%$), Francija ($-37,2\%$), Avstrija ($-36,3\%$), Malta ($-36,0\%$), Belgija ($-29,6\%$) in Estonija ($-21,3\%$). Države z indeksom med $-20,0\%$ in $-40,0\%$. V tem primeru se zmanjšuje število tistih, ki niso vključeni v izobraževanje in se vanj ne želijo vključiti. Nekoliko pa se povečuje število tistih, ki so vključeni v izobraževanje in se vanj ne želijo vključiti več. Po drugi strani narašča število tistih, ki se želijo nadalje izobraževati, ne glede na to, ali so vanj vključeni ali ne.
- Pri predzadnji skupini držav je najmanj izražena razlika med neželjo in željo po vključevanju v izobraževanje, saj se ta giblje med $0,0$ in $-20,0\%$. V to skupino prištevamo Latvijo ($-16,4\%$), Združeno kraljestvo ($-13,9\%$), Dansko ($-13,6\%$), Luksemburg ($-13,0\%$) in Portugalsko ($-4,9\%$). V primeru teh držav je stopnja tistih, ki se ne izobražujejo in se vanj tudi ne želijo vključiti, med najnižjimi. Na skoraj podobni ravni je odstotek tistih, ki se izobražujejo in se v proces izobraževanja želijo ponovno vključiti.

- V zadnji skupini je zgolj ena država, in sicer Ciper. To je namreč edina država, kjer je želja po vključevanju v nadaljnje izobraževanje pozitivna, in sicer je razlika med željo po izobraževanju in zavrnitvijo kar 20,3 % v prid želji po vključitvi. Slednje je skladno z odgovorom glede ovir, kjer je pomanjkanje potrebe po izobraževanju na primeru Cipra doseglo najnižjo vrednost (Eurostat, 2018) (Tabela 6).

Tabela 6: Želja po vključenosti odraslih v izobraževanje v državah članicah Evropske unije

	<i>Udeleženec ni vključen in se ne želi izobraževati</i>	<i>Udeleženec je vključen v izobraževanje in se ne želi vključiti</i>	<i>Udeleženec je vključen in se želi še naprej izobraževati</i>	<i>Udeleženec ni vključen in se želi izobraževati</i>	<i>Ni odgovora</i>
Evropska unija	42,9	29,9	14,9	11,4	0,9
<i>Avstrija</i>	29,7	38,4	21,5	10,3	
<i>Belgija</i>	41,1	23,2	22,0	12,7	1,1
<i>Bolgarija</i>	68,7	19,6	4,6	5,1	2,0
<i>Ciper</i>	24,4	15,4	32,7	27,4	
<i>Češka</i>	48,3	39,0	7,1	5,6	
<i>Danska</i>	32,9	20,0	29,9	9,4	7,9
<i>Estonija</i>	35,4	25,0	18,7	20,4	0,5
<i>Finska</i>	32,1	38,7	15,0	12,4	1,7
<i>Francija</i>	37,2	31,3	19,9	11,4	0,2
<i>Grčija</i>	69,7	10,2	5,5	12,5	2,1
<i>Hrvaška</i>	54,1	22,1	9,7	14,1	
<i>Italija</i>	43,3	25,4	16,2	15,2	
<i>Latvija</i>	35,1	22,7	24,5	16,9	0,8
<i>Litva</i>	67,0	23,3	4,6	5,1	
<i>Luksemburg</i>	34,3	20,5	27,4	14,4	3,4
<i>Madžarska</i>	38,6	49,0	6,3	5,7	0,3
<i>Malta</i>	46,7	18,9	13,1	16,5	4,9
<i>Nemčija</i>	42,1	42,0	9,2	5,6	1,1
<i>Nizozemska</i>	26,7	49,2	14,7	7,1	2,3
<i>Poljska</i>	61,5	12,7	12,8	13,0	
<i>Portugalska</i>	32,9	19,6	26,5	21,1	
<i>Romunija</i>	75,2	4,1	2,9	17,9	
<i>Slovaška</i>	45,9	34,5	11,5	8,0	
<i>Slovenija</i>	47,8	23,2	21,7	5,7	1,7
<i>Španija</i>	44,6	33,3	9,2	9,8	3,2
<i>Švedska</i>	24,8	42,5	19,5	10,2	2,9
<i>Združeno kraljestvo</i>	30,6	26,0	25,8	16,9	0,7

Vir: Eurostat, 2018.

Bistvena težava pri skorajda vseh članicah je, da imajo zelo velik odstotek tistih, ki se ne izobražujejo in se v proces izobraževanja ne želijo vključiti. Po drugi strani je majhen delež tistih, ki se sicer ne izobražujejo, pa bi si to želeli. Pri skupini držav, kjer je vključenost v izobraževanje odraslih najmanjša, se pojavlja še dodatna težava; precej vključenih v izobraževanje se ne želi več vrniti v samo izobraževanje.

Prikaz vpliva raziskovanih spremenljivk na raven vključevanja odraslih v izobraževanje v Evropski uniji in njenih članicah

V predhodnem poglavju smo s pomočjo deskriptivne statistike prikazali trend razvitosti vključevanja odraslih v izobraževanje tako v Evropski uniji kot tudi v njenih članicah ter njeno povezavo s starostjo, spolom, izobrazbo, ovirami in željami po vključevanju. Ker slednje zahteva poglobljeno statistično analizo, bomo v nadaljevanju s pomočjo multivariantne analize predstavili: vpliv pojasnjevalnih spremenljivk (indeks starosti, indeks spola, indeks izobrazbe, indeks ovir in indeks želje) na odvisno spremenljivko (*vključenost odraslih v izobraževanje po posameznih članicah Evropske unije*); razvrstitev držav članic Evropske unije v skupine glede na vse omenjene spremenljivke (*vključenost odraslih v izobraževanje po posameznih članicah Evropske unije*, indeks starosti, indeks spola, indeks izobrazbe, indeks ovir in indeks želje).

V želji po poglobljeni analizi bomo v nadaljevanju s pomočjo multiple linearne regresije prikazali vpliv pojasnjevalnih spremenljivk na odvisno in na ta način statistično pokazali, kako spremenljivke, kot so starost, spol, izobrazba, ovire in želje po izobraževanju, vplivajo na vključenost odraslih v izobraževanje.

Uvodoma si pogledjmo, kakšna je linearna povezanost med odvisno spremenljivko in vsemi pojasnjevalnimi spremenljivkami. Izračunamo koeficient multiple korelacije (R) in koeficient multiple determinacije (R^2) (Marinšek, 2015). V našem primeru je linearna povezanost med odvisno spremenljivko in vsemi pojasnjevalnimi spremenljivkami srednje močna, saj je izračunana vrednost koeficienta multiple korelacije (R) znašala 0,823. Hkrati pa nam izračunan koeficient multiple determinacije pokaže, da je 67,8 % variabilnosti spremenljivke *vključenost odraslih v izobraževanje po posameznih članicah Evropske unije* lahko pojasnjen z variiranjem pojasnjevalnih spremenljivk. Ocena standardnega odklona napake v našem primeru znaša 4,888-odstotne točke (Tabela 7). Le-ta meri velikost odklonov opazovanih vrednosti odstotkov vključenosti odraslih v izobraževanje v odnosu do ocenjenih vrednosti, ki smo jih dobili s pomočjo multiple regresijske funkcije (prav tam).

Tabela 7: Regresijski koeficienti za odvisno spremenljivko in pojasnjevalne spremenljivke

R	R^2	Prilagojen R^2	Ocena standardnega odklona napake
0,823	0,678	0,605	4,888

Vir: Lasten.

V nadaljevanju preverimo, ali je v našem modelu prisotna linearna odvisnost, ki jo bomo ugotovili s pomočjo F-preizkusa (prav tam). Izračunana vrednosti F-preizkusa znaša 9,26, pri čemer se pojavlja močna statistična značilna razlika (Sig.=0,00). Na podlagi dobljenih vrednosti za F-preizkus lahko ugotovimo, da je v našem modelu prisotna linearna odvisnost (Tabela 8).

Tabela 8: F-preizkus za linearno odvisnost

	<i>Vsota kvadratov</i>	<i>df</i>	<i>Sredina kvadratov</i>	<i>F</i>	<i>Sig.</i>
<i>Regresija</i>	1.106,281	5	221,256	9,260	0,000
<i>Ostane</i>	525,640	22	23,893		
<i>Skupaj</i>	1.631,921	27			

Vir: Lasten.

Glede na to, da smo v našem modelu potrdili linearno odvisnost, si oglejmo, katera izmed pojasnjevalnih spremenljivk statistično značilno pojasnjujejo vključenost v izobraževanje odraslih. Pri tem si bomo pomagali s pomočjo t-preizkusa (prav tam). S pomočjo izračunane stopnje značilnosti t-preizkusa v ocenjeni multipli linearni regresijski funkciji imata na odvisno spremenljivko *vključenost odraslih v izobraževanje po posameznih članicah Evropske unije* statistično značilen vpliv pojasnjevalni spremenljivki – indeks starosti (Sig.=0,048) in indeks izobrazbe (Sig.=0,003). Pri ostalih pojasnjevalnih spremenljivkah ni bilo zaznati statistično značilnega vpliva, saj je v primeru teh spremenljivk točna stopnja značilnosti (Sig.) – pri enostranski postavitvi hipotez – višja od 0,050 (prav tam) (Tabela 9).

S pomočjo parcialnega korelacijskega koeficienta si oglejmo, kako močna je odvisnost med odvisno spremenljivko *vključenost odraslih v izobraževanje po posameznih članicah Evropske unije* in pojasnjevalnimi spremenljivkami. Kljub temu da SPSS ponuja izračun treh korelacijskih kazalcev – in sicer bivariatni (Zero-order), parcialni in part korelacijski koeficient –, smo izračunali parcialni korelacijski koeficient, saj nas v multipli regresiji zanima bivariatna povezanost med odvisno in posamezno pojasnjevalno spremenljivko, pri tem pa iz obeh spremenljivk izločimo vpliv ostalih spremenljivk (prav tam). Izračuni vrednosti parcialnega korelacijskega koeficienta kažejo, da je pri dveh pojasnjevalnih spremenljivkah, tj. indeks spola (0,328) in indeks želje (0,159), vpliv pozitiven in nizek. Pri pojasnjevalnih spremenljivkah – indeks starosti (-0,408), indeks izobrazbe (-0,575) in indeks ovir (-0,047) – pa so izračunane vrednosti parcialnega korelacijskega koeficienta negativne ter srednje in nizko močne (Tabela 9).

Tabela 9: Koefficienti za pojasnjevalne spremenljivke

	Nestandardizirani koefficienti		Standardizirani koefficienti	t	Sig.	Korelacije		
	B	Stand. napaka	Beta			Zero-order	Partial	Part
<i>Konstanta</i>	31,391	5,404		5,808	0,000			
<i>Indeks starosti</i>	-0,031	0,015	-0,294	-2,094	0,048	-0,540	-0,408	-0,253
<i>Indeks spola</i>	0,129	0,079	0,227	1,627	0,118	0,512	0,328	0,197
<i>Indeks izobrazbe</i>	-0,062	0,019	-0,530	-3,296	0,003	-0,673	-0,575	-0,399
<i>Indeks ovir</i>	-0,012	0,055	-0,041	-0,220	0,828	-0,090	-0,047	-0,027
<i>Indeks želje</i>	0,038	0,051	0,122	0,756	0,457	0,350	0,159	0,092

Vir: Lasten.

Zaključimo lahko, da imata na odvisno spremenljivko *vklučenost odraslih v izobraževanje po posameznih članicah Evropske unije* statistično značilen vpliv le spremenljivki indeks starosti in indeks izobrazbe. Pri čemer je vpliv obeh pojasnjevalnih spremenljivk negativen in srednje močen. Pri ostalih spremenljivkah ni bilo moč zaznati statistično značilnega vpliva. Njihov vpliv na odvisno spremenljivko pa je majhen.

S pomočjo deskriptivne statistike smo države razdelili v različne skupine, in sicer glede na različne pojasnjevalne spremenljivke (starost, spol, dosežena stopnja izobrazbe, ovire in želja po vključevanju v izobraževanje). Ob tem pa se pojavlja vprašanje, na kakšen način lahko razvrstimo države v homogene skupine glede na odvisno spremenljivko in pojasnjevalne spremenljivke. Razvrstitev držav članic Evropske unije v skupine – upoštevajoč vse spremenljivke – smo izvedli s pomočjo hierarhičnega in nehierarhičnega razvrščanja. Pri (ne)hierarhičnem razvrščanju smo oblikovali drevo razvrščanja s pomočjo standardiziranja podatkov/centroidov in Wardove kriterijske funkcije. S pomočjo standardizacije smo želeli doseči, da ima vsaka izmed proučevanih spremenljivk enakovreden vpliv na končni rezultat razvrščanja. Wardova kriterijska funkcija pa nam je bila v pomoč pri doseganju čim bolj homogenih skupin (prav tam).

Da bi lahko izvedli razvrščanje držav v homogene skupine, smo uvodoma izvedli preizkus domneve o enakosti več aritmetičnih sredin, in sicer za vsako posamezno spremenljivko posebej. To smo naredili s pomočjo F-preizkusa (prav tam), iz katerega izračunane vrednosti nam za vseh šest spremenljivk pokažejo statistično značilnost, kar pomeni, da se države statistično značilno razvrščajo v skupine. V nobenem primeru vrednost statistične značilnosti razvrščanja v skupine (Sig.) ni preseгла vrednosti 0,050, kar omogoča nadaljnje opise statistično določenih skupin (Tabela 10).

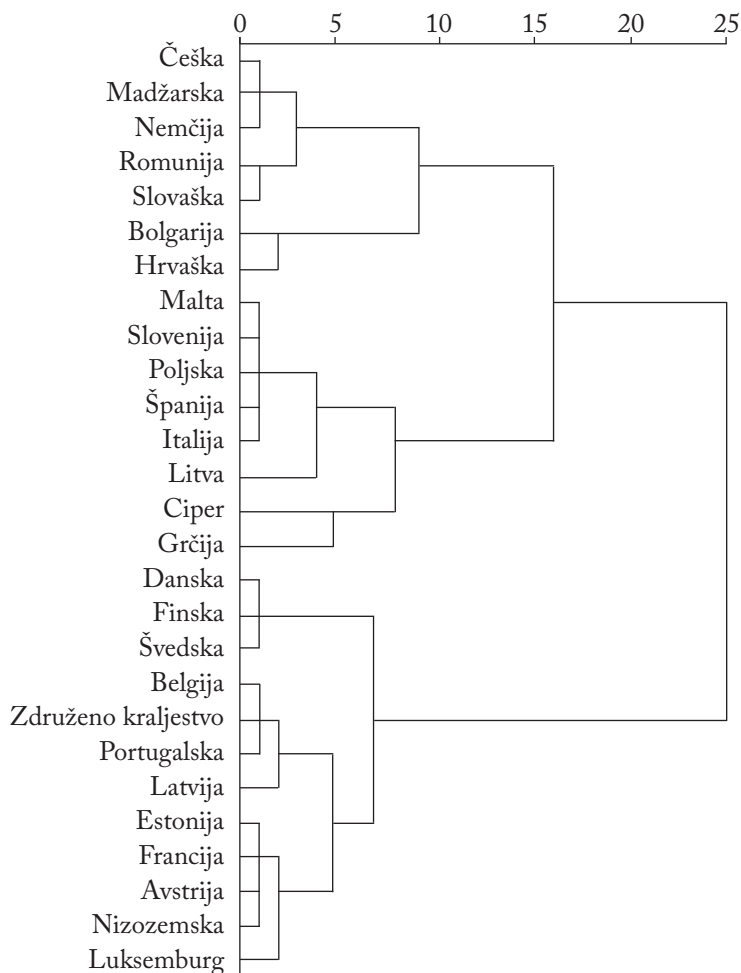
Tabela 10: ANOVA za odvisno in pojasnjevalne spremenljivke

		<i>Vsota kvadratov</i>	<i>Df</i>	<i>Sredina kvadratov</i>	<i>F</i>	<i>Sig.</i>
<i>Vključenost v izobraževanje odraslih</i> * Številka skupine	<i>Med skupinami</i>	1.365,146	5	273,029	21,511	0,000
	<i>Znotraj skupin</i>	266,548	21	12,693		
	<i>Skupaj</i>	1.631,694	26			
<i>Indeks starosti</i> * Številka skupine	<i>Med skupinami</i>	129.616,164	5	259.23,233	31,953	0,000
	<i>Znotraj skupin</i>	17.037,317	21	811,301		
	<i>Skupaj</i>	146.653,481	26			
<i>Indeks spola</i> * Številka skupine	<i>Med skupinami</i>	3.073,245	5	614,649	6,413	0,001
	<i>Znotraj skupin</i>	2.012,862	21	95,851		
	<i>Skupaj</i>	5.086,107	26			
<i>Indeks izobrazbe</i> * Številka skupine	<i>Med skupinami</i>	95.556,259	5	19.111,252	17,303	0,000
	<i>Znotraj skupin</i>	23.194,721	21	1.104,511		
	<i>Skupaj</i>	118.750,980	26			
<i>Indeks ovir</i> * Številka skupine	<i>Med skupinami</i>	10.112,489	5	2.022,498	4,790	0,004
	<i>Znotraj skupin</i>	8.866,401	21	422,210		
	<i>Skupaj</i>	18.978,890	26			
<i>Indeks želje</i> * Številka skupine	<i>Med skupinami</i>	8.662,756	5	1.732,551	4,677	0,005
	<i>Znotraj skupin</i>	7.779,884	21	370,471		
	<i>Skupaj</i>	16.442,640	26			

Vir: Lasten.

Ker smo s pomočjo F-preizkusa statistično potrdili domnevo o enakosti več aritmetičnih sredin in lahko države Evropske unije statistično značilno razvrščamo v skupine, je bil v nadaljevanju oblikovan dendrogram, in sicer je bil oblikovan s pomočjo hierarhičnega razvrščanja in potrjen z nehierarhičnim razvrščanjem. Zaradi smiselnosti opisa grupiranja držav članic Evropske unije smo se odločili za delitev 27 držav v 6 skupin, in sicer na naslednji način:

1. *skupina*: Belgija, Združeno kraljestvo, Portugalska, Latvija, Estonija, Francija, Avstrija, Nizozemska in Luksemburg;
2. *skupina*: Bolgarija in Hrvaška;
3. *skupina*: Ciper in Grčija;
4. *skupina*: Češka, Madžarska, Nemčija, Romunija in Slovaška;
5. *skupina*: Danska, Finska in Švedska;
6. *skupina*: Malta, Slovenija, Poljska, Španija, Italija in Litva (Graf 6).

Graf 6: Dendrogram za države Evropske unije za odvisno in pojasnjevalne spremenljivke
Vir: Lasten.

V zaključku tega poglavja si natančneje oglejmo značilnosti posamezne skupine držav, ki je bila oblikovana s pomočjo (ne)hierarhičnega razvrščanja. Pri opisu značilnosti skupin držav glede na spremenljivke (odvisno in pojasnjevalne) smo s pomočjo standardiziranih centroidov, ki predstavljajo težišče skupine (prav tam), izračunali vrednosti povprečnih indeksov skupin. Na podlagi izračunanih vrednosti za omenjenih šest skupin držav smo prišli do naslednjih spoznanj:

1. skupina: Pri omenjeni skupini lahko vidimo nadpovprečno vključenost v izobraževanje odraslih (14,233)⁴. Sočasno pa je moč zaznati nadpovprečnost na ravni izenačevanja možnosti vključevanja v izobraževanje vseh starostnih skupin (-143,967) in vključevanja v izobraževanje prebivalcev z različno stopnjo izobrazbe (-197,689) ter želje po nadaljnjem izobraževanju (25,189). Težave, ki se pojavljajo pri tej skupini, pa so vezane na podpovprečno vključenost moških v izobraževanje odraslih (-16,700) in nadpovprečno poudarjanje »notranjih« ovir (-27,878).
2. skupina: Za skupino je značilna najnižja raven vključenosti odraslih v izobraževanje (2,300), kar je prvenstveno pogojeno z najmanjšim vključevanjem starejših v izobraževanje (-411,250) in s poudarjanjem »notranjih« ovir pri izobraževanju (-55,500). Posebej zaskrbljujoče pri tej skupini je izrazito nizka želja po nadaljnjem izobraževanju (-65,500). Po drugi strani pa lahko kot pozitivno izpostavimo neizrazite razlike med spoloma pri vključevanju v izobraževanje (-13,750).
3. skupina: Članice skupine spadajo v skupine z izrazito nizko vključenostjo odraslih v izobraževanje (5,700), na kar prvenstveno vplivata najnižja stopnja vključenosti prebivalcev z nizko stopnjo izobrazbe (-384,300) in nizka raven vključenosti starejših prebivalcev (-184,050). Ob tem je treba izpostaviti najvišjo željo po nadaljnjem izobraževanju (-20,800) in uravnoteženost »notranjih« in »zunanjih« ovir (12,200) ter visoko stopnjo izenačenosti vključevanja v izobraževanje med spoloma (1,250).
4. skupina: Skupina sodi v skupine s podpovprečno vključenostjo v izobraževanje (5,780), kar je moč utemeljiti z najvišjim izpostavljanjem »notranjih« ovir (-60,760), podpovprečno stopnjo vključevanja starejšega prebivalstva v izobraževanje (-182,500) in z najnižjo stopnjo vključevanja v izobraževanja prebivalstva z najnižjo stopnjo izobrazbe (-233,540). Pri tej skupini je skrb vzbujajoče, da je to skupina z najnižjo stopnjo želje po nadaljnjem izobraževanju (-67,780).
5. skupina: Članice skupine dosegajo najvišjo stopnjo vključenosti v izobraževanje (28,200). Razlog za to lahko pripišemo relativno usklajenemu vključevanju vseh starostnih skupin v izobraževanje (-125,733), vključenosti žensk v izobraževanje (-30,600) ter uravnoteženju »notranjih« in »zunanjih« ovir (-19,700). Se pa ob tem pojavlja težava povprečnega interesa po nadaljnjem izobraževanju (-31,533).
6. skupina: Zadnja skupina ima nekoliko nadpovprečno vključenost v izobraževanje odraslih (8,300). V članicah skupine je moč zaznati tudi nadpovprečno skrb za enakopravno vključevanje različno starega prebivalstva v izobraževanje (-158,700) ter uravnoteženost »notranjih« in »zunanjih« ovir (-24,133). Se pa pojavlja podpovprečna skrb za vključevanje moških v izobraževanje odraslih (-22,000) in prebivalstva z nizko stopnjo izobrazbe (-284,233). Slednje se reflektira v podpovprečni želji prebivalstva po nadaljnjem izobraževanju (-50,800) (Tabela 11).

4 V oklepajih so navedene vrednosti standardiziranih centroidov za posamezno skupino držav, glede na določeno (odvisno/pojasnjevalno) spremenljivko.

Tabela 11: Prikaz vrednosti povprečnih indeksov skupin s pomočjo standardiziranih centroidov

	Številke skupin												
	1 (n=9)		2 (n=2)		3 (n=2)		4 (n=5)		5 (n=3)		6 (n=6)		Skupaj
	Sredina		Sredina		Sredina		Sredina		Sredina		Sredina		Sredina
<i>Vključenost v izobraževanje odraslih</i>	14,233	++	2,300	---	5,700	--	5,780	-	28,200	+++	8,300	+	11,385
<i>Indeks starosti</i>	-143,967	++	-411,250	---	-184,050	--	-182,500	-	-125,733	+++	-158,700	+	-175,119
<i>Indeks spola</i>	-16,700	-	-13,750	+	1,250	++	2,340	+++	-30,600	---	-22,000	--	14,348
<i>Indeks izobrazbe</i>	-197,689	++	-246,300	-	-384,300	---	-233,540	+	-146,233	+++	-284,233	--	235,267
<i>Indeks ovir</i>	-27,878	-	-55,500	--	12,200	+++	-60,760	---	-19,700	++	-24,133	+	31,304
<i>Indeks želje</i>	-25,189	++	-65,500	--	-20,800	+++	-67,780	---	-31,533	+	-50,800	-	-42,133

Vir: Lasten.

Zaključek

Analiza evropeizacije izobraževanja odraslih kaže na težnjo Evropske komisije po enotnem urejanju omenjenega področja. To se vzpostavlja že od samega snovanja Evropske unije. Vendar se je izkazalo, da tega ne bo moč izpeljati s pomočjo neposrednega pritiska, pač pa s pomočjo mehkih instrumentov, npr. priporočil, strategij. Na ta način se zaobide načelo subsidiarnosti, ki omogoča avtonomno urejanje izobraževanja na nacionalnih ravneh.

Kljub temu da je v okviru Evropske unije izobraževanje odraslih jasno zasnovano, pa se pojavlja vprašanje, ali je v dejanski praksi področje izobraževanja odraslih mogoče enotno urejati. Analiza statističnih podatkov Eurostata kaže na izrazito različno stopnjo vključenosti v izobraževanje odraslih v državah članicah Evropske unije. Izobraževanje odraslih v primeru skandinavskih držav dosega visoko stopnjo vključenosti, najnižjo pa predvsem v novih članicah Evropske unije. Vendar se razlike ne pojavljajo le na ravni vključenosti odraslih v izobraževanje, ampak smo opazili razlike tudi pri ranljivih skupinah prebivalstva, ovirah in želji po vključevanju. Slednje pušča resen dvom o tem, ali lahko z enotnimi strateškimi pristopi urejamo sisteme izobraževanja odraslih v Evropski uniji, ki se razvija z različnimi hitrostmi.

Prikazana analiza trendov vključevanja odraslih v izobraževanje odpira ključno vprašanje andragoški stroki. Kot je razvidno iz ugotovljenih trendov, bi bilo smiselno, da

se razvijanje izobraževanja odraslih v Evropski uniji ne ureja enotno, saj so razlike med državami preveč raznolike. Namesto tega bi bilo bistveno bolj smotno, da se oblikujejo skupine držav z identičnimi karakteristikami in iščejo ustrezne instrumente za reševanje njihovih parcialnih težav pri vključevanju. Vendar se je ob tem treba zavedati pasti tovrstnega urejanja izobraževanja odraslih v Evropski uniji, in sicer bi lahko prišlo do dodatnega poglabljanja razlik med različno razvitimi državami.

Literatura

- Bulmer, S. in Lequesne, C. (ur.) (2005). *The member states of the European union*. New York: Oxford University Press.
- Council Resolution of 27 June 2002 on lifelong learning* (2002). Brussels: Official Journal of the European Communities.
- Eurostat* (2018). Pridobljeno s <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>.
- Lawn, M. in Grek, S. (2012). *Europeanizing Education: Governing a new policy space*. Oxford: Symposium.
- Marinšek, D. (2015). *Multivariatna analiza: Zbirka rešenih primerov s komentarji*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta v Ljubljani.
- Strategija Evropa 2020: Strategija za pametno, trajnostno in vključujočo rast* (2010). Luksemburg: Urad za uradne publikacije Evropskih skupnosti.
- Walkenhorst, H. (2005). Europeanisation of the German Educational System. *German Politics*, 4(14), 470–486.